

Uredništvo i uprava
ZAGREB, Masarykova 28a,
Telefon 67-80
Uredništvo i uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

U Zagrebu, 30. oktobra 1936.

Pojedini broj stoji dinara 1.50

ASTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

RINO ALESSI LAŽE

kada tvrdi da »Slaveni u Julijskoj Krajini čitaju danas sve ono što najviše vole i što im se svidja.« I to svjesno laže. Kako može direktor »Piccola«, onog »Piccola« koji barem jedanput sedmično donaša duge članke s podacima o napredovanju italijanizacije naših krajeva, kako može direktor tog »Piccola« pisati, da bi bilo »dovoljno učiniti statistiku pregleda srpskih, hrvatskih i slovenskih publikacija, koje se slobodno raspačavaju na Krasu, u unutrašnjosti Istre i u Sočanskoj dolini, pa da bi to bio konkretni dokaz širokogrudnosti koju pokazuje fašistička vlast...« Kako se to može pisati?

Treba biti Rino Alessi, treba biti fašista i treba biti direktor »Piccola«, pa da se može tako pisati. U našem jeziku nema prikladne riječi, koja označuje to što čini Rino Alessi, pa čemo mu to reći njegovim jezikom:

— S facciataggine!

Jer jedino ta riječ može da dade tačan pojam tog postupka.

Hoće li Rino Alessi da mu pobrojimo poimenično sve one, koji su premačeni, zatvoreni i konfirirani od fašizma radi knjiga u svome jeziku? Želi li Rino Alessi da mu nabrojimo sve one lomače naših knjiga i publikacija, koje su iza dolaska fašista na vlast plamtele po Julijskoj Krajini?

Mi to tačno znamo. A i Rino Alessi zna za sve to! A zna i to, da te knjige i te publikacije nisu bile ni revolucionarne, ni političke, a ni antitalijanske.

Zna li možda Rino Alessi za najveću fašističku lomaču u svih ovih 15 godina fašizma? Zna li za požar našeg »Narodnog doma« u Trstu? Valjda zna — jer je bio onaj, koji je glorificirao taj zločin. On je napisao da je taj plamen purificirao njihove duše.

I taj Rino Alessi ima obraza da sada sve to piše. Naš narod pod Italijom ne može da mu u lice kaže, da laže — najbezobraznije laže. Jer taj narod nema svoje štampe. Uništio mu je fašizam; jest signor Rino Alessi — fašizam, Vi, »Piccolo« i svi Vama slični, Vi koji ste palili »Balkan«, »Edinost« i sve ono što je pretstavljalo našu kulturu i našu političku svijest. I zato naš narod, za koga Vi velite da »čita sve ono što najviše voli i što mu se svidja«, taj narod Vam ne može ništa reći. Zato Vam mi u njegovo ime kažemo:

— Laže — infamno lažete!

G. Alessi nas unapred opominje da »Istra« neće imati nikada ulazu u Italiju, jer da sije bakcile. A i napada nas, jer da mi emigranti trujemo izvore, koji su od prirode zdravi i spasonosni. Mi se ne čudimo da nas napada. Čudimo se da je tek sada odapeo svoje strijelje na nas. Jer mi mu smetamo — i njemu i njegovima. Kad su nas potjerali iz našeg zavičaja, kad su »rastjerali pastire«, kako kaže Sv. Pismo, misili su da će biti lako sa stadiom. Ali mi, koji smo bili prvi na njihovu udaru, mi se nismo ovdje pretopili u »domaće«, već se smatrano emigrantima i vodimo brigu o onima, koji su ostali pod vlašću fašizma. I zato mi fašizmu smetamo. I zato je Rino Alessi napao i nas. A bit će po srijedi još nešto. Kad smo pred par mjeseci spominjali Tresić-Pavičića, Alessieva prijatelja, govorili smo i o ovom posljednjem. Tada nam nije odgovorio, a i Tresić-Pavičić je pisao da »ne čita šta »Istra« piše.« Sada je Alessi odgovorio i na to. Treba priznati da je izabrao odličan momenat i da je strijelj vješto oda-neo.

Ali — ali — ovdje nije ni Albanija ni Abesinija — — —

Rino Alessi vabi Jugoslaviju u fašistički blok država. Mi, kao emigranti, ne možemo tu ništa učiniti. Ako jugoslavenski državnici to odluče, to će se i dogoditi. Ali mi imamo pravo i dužnost da ovaj narod, kojemu pripadamo, mi i onih 600.000

FAŠISTIČKI »PICCOLO« PIŠE:

„U INTERESU JE ITALIJE I JUGOSLAVIJE DA STVORE TRAJAN MIR“

»TO JE TAKODJER U INTERESU DVJU MANJINA, KOJE ŽIVE NA TERITORIJU NAŠIH DRŽAVA« — KAŽE »PICCOLO«

»Slaveni u Julijskoj Krajini čitaju sve ono, što najviše vole«, piše Rino Alessi

Jučer, 28. o. mj. je poznati Rino Alessi, direktor tršćanskog »Piccola«, objavio članak pod naslovom »Talijansko-jugoslavenski odnos na početku 15 godišnjice fašističkog režima«.

U tome članku ističe se važnost izjave predsjednika jugoslavenske vlade dra. Stojadinovića od 1. oktobra o. g. u kojoj se prilikom zaključenja novog talijansko-jugoslavenskog trgovackog sporazuma izražava nuda, da će ovaj sporazum otvoriti put uzajamnoj privrednoj suradnji. U tome Rino Alessi vidi početak nove ere u talijansko-jugoslavenskim odnosima, pa izniedru ostalog kaže:

»Za vrijeme talijanske vojničke akcije u Abesiniji, a osobito u času, kada su

sankcije bile ušle u akutnu fazu i kada su Ženeva i London pokušavali da pritegnu ute oko vrata pobedničke Italije Jugoslavija je, bilo zbog toga, jer je takav bio pravac politike njezine vlade ili zbog orientacije jugoslavenskog javnog mišljenja, zauzala prema nama jedno izvanredno korakno držanje.

Osim tega iz većih kulturnih i političkih centara susjedne kraljevine stizavale su vijesti o pojedinačnim i kolektivnim manifestacijama solidarnosti, u kojima se pokazivalo shvaćanje za našu pravednu stvar u Africi. Ove manifestacije nisu bile samo posljedica zabrinutosti zbog toga, što je intransigentnost Lige Naroda uništavala cvjetajuće talijansko-jugoslavenske

trgovacke odnose, nego je pri tom došlo do izražaja uvjerenje, da novoj Italiji ne treba ekspanzija na Jadranu nego u Africi.

Naše duševno raspoloženje kao i ono Jugoslavije izgleda da je već toliko sazrelo, da se može do dna promotriti situacija s onom iskrenošću, koja je temelj Mussolinijevih etika u svemu, pa i u njezinoj vanjskoj politici.

Rino Alessi ističe zatim, kako je Mussolini, čim je došao na vlast, pokazao prema Jugoslaviji veliku pažnju. On je htio da ukloni sve »jadranske lokalizme«, koji su između Italije i Jugoslavije bili izvor stalnih nesporazuma. Mussolini je u to vrijeme našao Italiju u situaciji, koja je prema Jugoslaviji svakoga dana mogla da izazove rat. Takovo stanje su ostavili oni demokrati, koji su se odricali prava Italije i pokazivali svu sklonost Jugoslaviji. Mussolini je ovu tešku baštinu primio i odmah odlučno pristupio radu, da se što prije postigne jadranski mir.

U tome je našao na razumijevanje ondašnjeg predsjednika Nikole Pašića, koga Alessi upoređuje sa Cavourom. Tako je Pašić još koncem 1923. na iznenadjenje svih fanatika, koji su sukobe s Italijom iskorisćivali za svoju unutrašnju politiku, proglašio u Jugoslaviji potrebnum, da se Italiju smatra za sigurnog saveznika.

U članku Rino Alessi zatim detaljno prikazuje doček Nikole Pašića u Rimu, zaključenje rimskega pakta i ugovor o prijateljstvu između Italije i Jugoslavije, pa se pri tome naglašava, da je to stanje trajalo sve do konca 1926. premda su neke male epizode remetile uzajamno povjerenje. Od 1927. pa do nedavna situacija između Italije i Jugoslavije nije bila povoljna, ali preko toga Alessi prelazi i naglašava, da je toš 1927. Francuska smatra potrebnim, da sebi pridruži Malu Antantu i tako oslabi efekat talijansko-jugoslavenskog ugovora o prijateljstvu. Ova apsurdna politika Francuske mogla je

(SVRŠETAK NA STRANI 2)

Mi smo u našem listu u posljednje vrijeme detaljno bilježili sve i najmanje znakove, koji su karakteristični za najnoviju fazu jugoslavensko-talijanskih odnosa. Ta najnovija faza započinje s pregovorima za obnovu trgovinskog ugovora, koji je istekao i trgovinske izmjene, koja je obustavljena uvođenjem sankcija protiv Italije. Novi je trgovinski ugovor potpisani i tada je predsjednik jugoslavenske vlade dao izjavu štampi (1. oktobra) u kojoj je potcrtao značenje tog ugovora, pa je među ostalim rekao, da bi to mogao biti povod i za urednje drugih odnosa između Italije i Jugoslavije, misleći time na političke odnose.

Dr. Stojadinović je to sve rekao u samoj jednoj rečenici, ali je ta njegova rečenica izazvala čitav val odjeka u fašističkoj štampi, koja je stvar prihvatala s nekim oduševljenjem, da tako kažemo.

Premda napisanju rimske štampe zaključuje zatim stva velika europska štampa, da se odnosi između Italije i Jugoslavije nalaze doista pred poboljšanjem i nekim sporazumom. Mi smo taj odjek u stranoj štampi obilno prikazali citiranjem tih članaka o odnosima Italije i Jugoslavije.

do bi u tom slučaju naša stvar imala doći na tapet da se rješava. Tu našu misao potvrđuje i sam Rino Alessi kad kaže, da je u »interesu Italije i Jugoslavije, da stvore trajan mir« i da je to »takodjer u interesu naših dviju manjina, koje žive na teritoriju naših država.« Znači po ovome, da se doista pomisla na naše pitanje i na samoj talijanskoj strani. Tim više, kad znamo, da je do sada i »Piccolo« i Mussolini stajao odlučno na gledištu, da pitanje jugoslavenske manjine u granicama Italije uopće ne postoji.

U prvom redu treba spomenuti, da je glavni Mussolinijev list za vanjsku politiku »Il Giornale d'Italia« donio ugovor, u kojem govori, da je potrebna ekonomski i politička saradnja Italije i Jugoslavije te ističe, da su uslovi za tu saradnju već stvoreni. I drugi rimski listovi pišu u tom smislu, a pri tome naglašavaju potrebu saradnje Italije i s čitavom Malom antantom, te se pozivaju na izjave predsjednika Čehoslovačke vlade dra Hodže i ministra Krofta, koji su ovih dana dali takodjer izjave u tom smislu.

Ali najznačajnije u čitavoj toj novoj kampanji je ono što je napisao Rino Alessi, direktor tršćanskog »Piccola« na uvodnom mjestu svog lista. Mi to citiramo opširno na posebnom mjestu uz ovaj članak i treba to svakako da pročitate, jer je toj članak doista senzacija prvega reda na našu jugoslavensko-talijanskih odnosa. Senzacionalno je to već zato, ier dolazi s talijanske strane, a naročito zato, jer dolazi od Rino Alessia i »Piccola«.

Ali i čitava je stvar i u kompleksu i u detaljima neobično interesantna i naša glavna pažnja svraća se sada na razvoj toga što je započelo 1. oktobra i u čemu je članak Rino Alessija neobično važna etapa, već zato, jer konkretno obuhvaća i naša pitanje. — (**) —

pod talijanskim fašizmom, mi imamo pravo i dužnost da ovaj narod upozoravamo na sve zlo, koje ga može snaći u društvu sa fašističkom Italijom. Jer mi fašističku Italiju poznamo iz iskustva. I znamo da od takove Italije ne može doći nikakovo dobro ni našem narodu u Julijskoj Krajini ni — Jugoslaviji. I radi toga ćemo uvjek biti neprijatelji fašističke Italije. Neka Rino Alessi zna: fašističke Italije, a ne Italije. Jer mi nijesmo antitalijani. Mi poštujemo talijanski narod i divimo se talijanskoj kulturi (koja prestaje dolaskom fašista na vlast).

I baš radi toga smo protiv fašističke Italije, koja je antitalijanska, antikršćanska, antievropska i antikulturna. Jest — Rino Alessi — to mislimo o Vama i vašima, i nastojat ćemo, da to što mi mislimo dozna svak u ovoj državi. To je naše pravo i naša dužnost. I nadamo se, da će sve ono najbolje i najčešće u ovoj državi i u ostaloj Evropi dati nama pravo — i da misli ono isto što i mi.

Gospodin Rino Alessi naliči nam na onog vuka iz Disneyevih stripova. Želimo mu i sličan uspjeh! (t. d.)

DOKUMENAT O RINU ALESSIU

Godine 1932 je izdao glavni urednik tršćanskog organa fašističke stranke »Il Popolo di Trieste« Michele Risolo knjigu pod naslovom: »Il fascismo nella Venezia Giulia dalle origini alla marcia su Roma«. Predgovor toj knjizi je napisao g. Rino Alessi. Naslovnu stranu te knjige resi slika zapaljenog Narodnog doma (Balkana) u Trstu u bojama. Donosimo jedan odломak iz predgovora Rina Alessija u originalu (str. XV) da se vidi što je i ko je taj gospodin koji tako besramno laže i koji, tobože, zatvara vrata u Istru nama, jer da sijem bakiće.

Eto originalnih bakića g. Rino Alessija: »Le fiamme del »Balkan« purificaron finalmente Trieste: purificaron l'animo di tutti. Francesco Giunta metteva Trieste davanti al proprio passato luminoso e la aiutava a ritrovarsi: Trieste, col vigore della sua tradizione patriottica, balzava alla testa del Fascismo senza che la permessero alla riscossa sentimenti e necessità che non fossero luminosamente spirituali. Affermiamo dunque, senza tema di peccare orgoglio, che con Francesco Giunta il Fascismo triestino fu una schietta insurrezione politica, tutto sentimento, tutta idealità, mistica ed eroica ad un tempo; preludio folgorante, qui più che altrove, della rivoluzione che doveva portare alla conquista dello Stato. Senza questa insurrezione il problema adriatico sarebbe precipitato nella soluzione nittiana: nè avremmo avuto il confine sulle Alpi Giulie, nè Fiume sarebbe stata italiana.«

**PRVA JUGOSLOVANSKA ZASTAVA,
KI JE VIHRA LA NA AVSTR-OGRSKI
VOJNI LADJI**

predana vojnemu muzeju v Beogradu

Te dni je bila predana srbska zastava, ki je kot prva zavirala na avstrijski vojni ladji v Trstu, vojnemu muzeju v Beogradu. To je bilo 1. 1918., še predno je bilo sklenjeno primirje. V Trstu se je ustanovil odbor za javno varnost, ki je imel karakter legalno ustanovljene vlade in je predstavljal Narodno vijeće v Zagrebu. Mornariški bataljoni, sestavljeni iz naših mornarjev, so delali red v mestu. Te je vodil Peter Pavel Gj. Vučetić. Narodno vijeće je pooblastilo njega, da stupi v kontakt z zavezniško floto v Benetkah. Zastopnikom so dali razpolago torpedovko »T 3«. Ker ladja ni mogla pluti pod avstrijsko zastavo, so sklenili, da postavijo eno izmed slovenskih zastav. Bila je izbrana srbska, kot mednarodno priznana. To zastavo je podarila takrat štiriletna hčerka dr. Ljubomira Tomašića, gdje Vesna, Današnji predsednik senata dr. Tomašić je bil takrat poverjenik za mornarico pri Narodni vladi v Zagrebu. — (Agis).

**ODHOD TRŽAŠKEGA
ŠKOFA**

Koncem tega tedna bo tržaški škof Fogar zapustil svoje mesto, ne da bi mu predile oblasti slovesen odhod ali da bi se smel javno odsloviti od svojih vernikov. Njegov naslednik ni še določen. Kakor se zatrjuje, ga bo začasno nadomestoval kanonik Mecchia od tržaškega kapitila.

Usoda goriškega Alojzijeviča

Po razpustu Alojzijeviča v Gorici je dal odstavko na svoje mesto dosedanji ravnatelj prosluli Antonini. Vlada je postavila za komisarja likvidatorja mons. Giovannija Butta.

GROZNICAVO POMORSKO NAORUŽANJE ITALIJE

Tokom ove godine Italija će sagraditi i porinuti u koliko već to nije učinila, 2 bojna broda od 35.000 tona (»Litorio« i »Vittorio Veneto«), 2 krstarice od 8.000 tona (»Duca degli Abruzzi« i »Garibaldi«, već su porinute), 4 razarača od 1.550 tona (»Orianie«, »Globerti«, »Alfieri« i »Carducci«), 12 torpiljarki od 8—25 tona, 12 podmornica (10 po 600 tona i 2 po 900 tona) i 4 eksportne topnjače. Prema pogledima admiralteata imadu sve ove jedinice prednosti savremene navigacije i borbe na moru.

Psihopatično stanje v Italiji

Italija ima zdaj Ettijopijo. Menda je pozdravljalo Mussolinija miljon Rimljjanov, ko je to razglasil. Imperij se je prikazal v sijaju nekdanjih rimskega triumfatorjev. Mi smo mi, Rimljani. Sreć poskoči v glavo, naravno.

G. Clark na Columbia vseučilišču v Ameriki pa je izdal knjigo: »The Balance of Imperialism«. Mož računa, ne kriči, in hladen račun pokazuje, da je kaka kolonija nekaj, kar kaže veliko večjo vstopo pri izdatkih in stroških, kakor pa pri dohodkih, toraj nekaj pasivnega, nekaj, kar žre, pa ne prinaša.

Lahi so kričavi. Imperij... imperij... razstegamo se, stopamo za cesarji, triumfiamo, zdaj bo kave in banan v zemlje, in zemlje so bili Italijani vedno lačni, kakor je povedal tako resnično naš Gregorčič, vsega bo dosti, tudi — dolgov, pa v navdušenju nihče ne misli na stroške. Tudi narodi imajo svoje psihopatično stanje, kar pomeni, da prece — norijo.

(Amerikanski Slovenec)

Tudi italijanska planinska društva pod vojaško kontrolo

Sredi oktobra se je vršil redni letni občni zbor italijanskega planinskega društva »Società Alpina delle Giulie« v Trstu. V poročilu predsednika odvetnika Chersicha je bil najbolj zanimiv odstavek, v katerem je poročal o novi ureditvi društva.

Društvo ni odslej samo vreden sotrudnik vojaških oblasti, zlasti v obmejnem ozemlju, temveč je sedaj direktno podrejeno vojaškim oblastem, kajti civilnemu predsedniku se je pridružil vojaški predsednik v osebi inspektorja alpinskih čet generala Antera Canaleja.

Nova vojašnica

Reka, oktobra 1936 (Agis) — Letošnje poletje so Italijani v gozdu pod Snežnikom, na kraju, ki se imenuje Ključ, gradili vojašnico za obmejni vojake (»corpo confinario«). Obmejni vojaki so po odhodu bivših obmejnih karabinjerjev prevzeli njihovo službo, t. j. straženje obmejnih utrdb. Znano je, da so vsi višji in nižji hribi v okolici Snežnika ter severno in južno od njega ob vsej moči utrjeni. Vse utrdbi so danes zaščiteni po omenjenih obmejnih vojakih, katerih je sedaj v snežniškem obmejnem revirju tudi, da so morali poleg ostalih in brez števila že postavljenih objektov za obmejni straže, postaviti še novo vojašnico.

FAŠISTIČKI „PICCOLO“ PIŠE:

(NASTAVAK SA STRANE 1)

„U interesu je Italije i Jugoslavije da stvore trajan mir“

tek da bude korigirana talijansko-francuski sporazumom 7. siječnja 1935. Medutim prije toga Mussolini je 6. listopada 1934. u govoru, kojega je održao u Milatu, uputio na adresu Jugoslavije ovu ponudu:

»Mi koji se osjećamo jaki i samo taki, možemo sada još jednom ponuditi sporazum Jugoslaviji, jer za taj sporazum postoje stvarni i precizni uvjeti.«

Poslije toga je talijanski poslanik u Beogradu u ožujku 1935. Viola, govorči o talijansko-jugoslavenskim odnosima, istakao, da nikakve zapreke ne stoje na putu jednom talijansko-jugoslavenskom sporazu.

Od tada je prestiž Italije stalno rastao i držanje Italije prema Jugoslaviji bilo je sve prijateljskije.

Ističući sve ove peripetije u talijansko-jugoslavenskim odnosima, Alessi na koncu kaže:

»Već je vrijeme, da se iz ekonomskog suradnje predje na političku. Postoje veliki ekonomski interesi, koji opravdavaju talijansko-jugoslavensko prijateljstvo, ali isto tako postoje i mnogi vrlo veliki politički razlozi za jedan sporazum između Italije i Jugoslavije. Stvara se nova Evropa. Tko sada pogriješi put, pogriješio je za uvijek. U času, kada se svi narodi moraju da preorientiraju i da se povežu prema tome, kako im njihov unutrašnji režim diktira, Jugoslavija nema interesa da šalje svoje poglедe prema državama, koje stoje na rubu boljevičkog ponora i poriču dinastičke tradicije, gurajući nesvjesno time čovječanstvo u najstrašniju socijalnu krizu. U interesu je Italije i Jugoslavije, da stvore trajan mir, kao što je onaj, koji je Pašić potpisao u Rimu.

To le takodje u interesu naših dviju manjina, koje žive na teritoriju naših država.

Tako će za Dalmatince biti uvijek znak njihove uglađenosti, da pokažu i poslije toliko godina, u kojima situacija za našu kulturu nije bila povoljna, kako oni sada kao i prije poštuju talijansku i latinsku kulturu.

Sto se tiče Slavena u Julijskoj Krajini oni danas čitaju sve ono, što nalyše vole i što im se svidja. Dovolino bi bilo učiniti statistiku pregleda srpskih, hrvatskih i slovenskih publikacija, koje se slobodno raspravljaju na Krasu, u unutrašnjosti Istre i u Sočanskoj dolini, pa bi to bio konkretan dokaz širokogrudnosti, kolu pokazuju fašistička vlada, odkako su se poboljšali talijansko-jugoslavenski odnosi.

NARAVNO DA CE VRATA OSTATI I NADALJE ZATVORENA IZVJESNIM LISTICIMA TIPA »ISTRE«, KOJI SU NO-SIOCI BAKCILA.

Iskustvo od posljednjih 15 godina navodi nas da kažemo, da su politički emigranti zlokobno uporište za sve režime i sve vlade. Emigranti truju izvore, kolli su od prirode zdravi i spasenosni.

Srećom danas su političke emigracije u dekadenci.

Dvije mlade zemlje ne mogu kompromitirati medijsobno sporazum i svoju budućnost samo zbog nekoliko politikanata, koji se nikada neće, jer to nije u njihovom interesu, moći uvjeriti u jednu veliku istinu, a to je, da Jadran nije više more, koje nas dijeli, nego more, koje spaja naše ekonomije, naše nacije i naše države, u čijem je općem interesu, da u svemu budu sporazumne, pa da se duhovno slože u korist svoju i evropskog mira.«

Tako eto glase najnovije, politički sva-kako senzacionalne, ponude talijanske polulužbene stampe na adresu Jugoslavije.

**NEVJEROJATAN PREOKRET U STAVU „PICCOLA“ I „SAN MARCA“
PREMA JUGOSLAVIJI**

AUSTRIJSKA ŠTAMPA

O JUGOSLOVENSKO - TALIJANSKIM ODNOSIMA

Poznati list »Tagespost« (Graz), od 21. oktobra, donosi duži dopis iz Rima, u kome se na početku konstatuje:

»Izjave jugoslovenskog Predsjednika vlade g. dr. Milana Stojadinovića, u kojima je istaknuta želja za jednim prisnijim privrednim sporazumom sa Italijom, pozdravljene su u Rimu sa iskrenom radošću. Jer je Italija zauzimala prvo mjesto između svih država prema kojima je jugoslovenski izvoz bio orientiran. Italija je kupovala najviše, u godini 1934 ne manje nego 800 milijuna dinara, dok je kao što se u Rimu podvlači, Francuska upotrebila i edva 50 milijuna dinara za jugo-

slovensku robu.«

Zatim kaže taj list:

»Istina je, da je od sporazuma između Mussolinija i Lavala od 6. januara 1935. uspostavljenje između Italije i Jugoslavije postalo bolje, što i primjena sankcija nije mogla mnogo promilentit; bar što se tiče jadranskih voda. I od osvajanja Abesinije jadransko pitanje nije više aktuelno, već je stupilo u pozadinu, bar za trenutak. A Jugoslavija je bila kamen spoticanja. U znaku privredne sluge politika ima prvo da šuti. I to je ujviek veselo dogadjaj utočište više, što ima dosta zapaljivog materijala između Rijeke i Otranta.«

**POREČKO-PULJSKI BISKUP NA BARBANŠTINI
POZIVLJE NAROD NA POSLUŠNOST VLASTIMA**

Porečko-puljski biskup Pederzoli bio je propovijed. U toj propovijedi, prema »Corriere istriano«, stavio je na srce vjernici ma da budu poslušni prema postojećim vlastima i da poštuju vjeru.

ŠTEVILNI PROCESI ZARADI TIHOTAPSTVA

Pred goriškim sudiščem so bili postavljeni 23letna Tereza Kenda iz Kanomlje, 29letna Tereza Strgul iz Idrije in 26letni Anton Velikajna iz Kanomlje. Kenda in Strgul sta bili obtoženi, da sta kupili 70 kg vtihotapljenje moke iz Jugoslavije. Velikajna pa da je je pripeljal z vozom v Idrijo. Kenda je bila obsojena na 170 lir denarne kazni in na plačilo procesnih stroškov. Strgul in Velikajna pa sta bila oproščena zaradi pomanjkanja dokazov.

Na 3 meseca zapora in 1.000 lir denarne kazni je bil kaznovan pogojno Ivan Hvala, star 31 let, iz Ponikve nad Sv. Lu-

cijo zaradi tajne žganjekuhe.

Zaradi 2 starih bajonetov in ene stare sablie ter zaradi tajnega kuhanja žganja se je moral zagovarjati pred goriškim sodniki Karl Kobal, star 25 let, doma iz Ponikve. Dobil je 50 lir denarne kazni zaradi tajne žganjekuhe. Oproščen pa je bil glede hranitve starega orožja in to zaradi pomanjkanja dokazov.

Radi tihotapstva kave, čaja in tobaka je bila kaznovana 40letna Lucija Šinkovec iz Cerknega na 412 lir denarne kazni, plačilo procesa in taks.

(Agis.)

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— SVAKI NA 7 MJESECI ROBIJE osudjeni u Puli 23 o. m. su Anton Cvečić i njegov sin Nikola pod optužbom da su se oprli karabinjerima kada su došli uhapsiti njihovu majku, odnosno ženu, koja je bila optužena da se bavi kriumčarenjem. Ujedno je Antonova žena osudjena na 1380 lira globe, a kćer Franica na globu od 1500 lira i na 15 dana zatvora.

— Ko so zvišali cene in ker niso izpostavili listov s cenami so bili kaznovani. Kenda Katarina iz Sela pri Kobaridu z zaprtjem trgovine za 3 dne, Antič Franc in Sela za 5 dne, Valentini Josip, trgovec z lesom iz Gorice za 3 dne, Pinavšči Franc na 3 dne in Vianelo Elvira za 3 dne. Antič Franc, Valentini Josip, Pinavšči Franc in Vianelo Elvira bodo postavljeni pred disciplinsko komisijo. Ti so bili vpisani v fašistično stranko.

— Iskre iz dimnika so povzročile požar v hiši Rudolfa Gorjupa iz Lokovca (Kanal). Ker je pihal močan veter je bila stavba takoj v plamenih in ogenj je ogražal tudi bližnje hiše. Pri gašenju so pomagali tudi kmetje iz Čepovana. Skoda iznša 15.000 lir.

— V javnem okrevališču v Trstu, ki je v ul. Vidali, je nenadoma postal slabo nekemu Antonu Sili. Prepeljali so ga hitro v bolnišnico, kjer je kmalu na to izdihnil.

— Na hribu Vodice pri Sv. Gori so odkrili spomenik padlim alpincem v svet. vojni.

— V Guštinah pri Ajdovščini je zgorila hiša Filipu Trevižanu. Požar je načravil 10.000 lir škode.

— Pred okrožnim sodiščem v Postojni se je moral zagovarjati 35 letni Anton Degan, elektricist, doma iz Il. Bitstre, kar je dal oblastem napačne osebne podatke. Pri razpravi je grdl pričo, ki ga je obteževala ter so ga zato morali odstraniti iz dvorane. Ko so ga hoteli privesti zopet v dvoranu k prečitanju odsobde, se je na vse pretege branil ter se celo spletel do nagega. Obsojen je bil na 1 let in 10 mesecev zapora.

— Na cesti pri Zavijah je nerodni kolesar tako nesrečno podrl Alojzija Petarosa iz Boršta, da je nezavesten oblesjal na tlaku. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer so dognali da ima zlomljeno ključnico in težje rane na čelu.

— V Tržiču (Monfalcone) je občina nenadoma izvršila preiskavo mleka, ki ga prinašajo mlekarice s Krasa. Preiskanih jih je bilo 24. Šest mlekaric pa je dobio opomin, ker so prinesle v mesto mleko, ki ni odgovarjalo zadevnim predpisom. S tem so dobile seveda denarno kazeno ali omejitev prodaje mleka, ker iz časopisa ni tega razbrati. Preiskanih je bilo 256 litrov mleka, od teh je bilo 34 pomešanega z vodo, kakor pravi preročilo.

— Ker se ni držal predpisanih cen so zaprl mesnico Alojziju Komparetu na gretskem klancu v Trstu za tri dni. Iz istega vzroka je bila opominjana tvrdka bratov Deangeli.

— 32letni Rebec Angel iz Sv. Marije Magdalene Zgornje pri Trstu je po nesreči zadel z motornim kolesom ob zid v ul. F. Severo. Zdravnik so dognali da je dobil pretres možganov ter da ima počeno lobanje.

— Ing. Lašak Anton iz Gorice je praznoval 80letnico. Imenovan je znan kot dober arhitekt, ki se je mnogo udejstvoval tudi v Egiptu, kjer si je pridobil časten naslov beja.

— Težko se je pobil 30letni Tolminec Valentin iz Škedenja ko se je peljal s kolesom po Škedenjskem klancu ter zadel v avtomobil. Zlomil si je spodnjeceljust.

— 28. oktobra, na dan Poboda na Rim

NAJAVAŽNEŠA TOČKA

Kongres Saveza emigrantskih društev je zaključen, podani so obračuni za dveletno poslovanje, sprejeta so poročila, predlogi in vse ostalo, kar je bilo važnega, manj važnega, nevažnega, je za nami.

Napisan je morda tudi že zapisnik o Kongresu, objavljen na poročila v časopisu.

Lahko bi torej rekli, da smo niti, ki je tekla skozi naše emigrantsko življenje skozi 2 leti, napravili primeren vozel, da lahko torej mirno začnemo odvijati nov klopčič za nadaljnje leto.

Lahko bi rekli: Zaključili smo eno dobo, mirne vesti lahko začnemo novo po izkustvih in smernicah, ki so veljala za naše delo do danes.

Toda, vzliz temu, da je premnogo naših društev in društvenikov tega mnenja, jaz nisem.

Mnenja sem, da nam je ravno pretekli kongres dal prilike, da se začne s širokim delom in razmotrivanjem najvažnejših in najširših vprašanj, tičočih se naše emigracije ne samo tu v Jugoslaviji, temveč vse emigracije iz Julijske Krajine, pa naj je že bila usmerjena kamorkoli.

Vozel, ki smo ga zadrgnili na kongresu v Zagrebu, je pač bil zadrnjen vsled vpliva raznih sil, ki so preprečile da se ravno o najvažnejših vprašanjih nismo mogli dobro porazgovoriti. Največja teh nasprotnih sil je bilo pomanjkanje časa. Zato smo nasično zaključevali stvari ki se niso niti še razrastle v polno obliko.

Vozel kongresa pa ne preprečuje, da bi se o nezaključenih, le ali komaj sproženih vprašanjih ne smeli ali ne dalo razmišljati in razpravljati danes, po kongresu, ne samo zato, da načelo vprašanja spravimo do zaključka, temveč predvsem zato, da z razmotrivanjem istih pripravimo material za prihodnji naš zbor, kjer nam bo lažje usvojiti si jasno stališče glede problemov, ki bodo že v predhodnem razmotrivanju zadoobili meso na kosti.

Trdim: Kongres Saveza ni primeren prostor za načetek obravnavo tako širokih problemov, kot je n. pr. ideološko vprašanje naše emigracije, brez predhodne priprave tega vprašanja, že zato ker je čas razprav kongresu zelo omejen v celoti in ker je ta omejeni čas tako napolnjen z vprašanjimi organizacije same, s poročili odsekov itd., katerim je kongres predvsem namenjen, da za mnoga druga sila važna vprašanja ni časa.

Trdim še, da je nujno potrebno, da se razprava o takih vprašanjih prenesi izven kongresa ter da se prav zdaj z gotovostjo in z možnostjo najširšega sodelovanja začenja.

Najvažnejša točka letosnjega kongresa je bila: IDEOLOGIJA EMIGRACIJE.

Ne samo, da je bila najvažnejša, bila je tudi najpotrebnejša, najširša in najmanj obravnavana.

Razumljivo: Kongres ni imel materialnega časa, ki bi bil za globoko obravnavo tega vprašanja potreben.

Vsakdo je lahko opazil tudi neki drugi nedostatek: Vprašanje ideologije emigracije je padlo med zborovalce nekako brez predpriprave, tako da premnogi udeležence niti točno vedel, o čem naj se pravzaprav v tej točki razpravlja in zato premnogi nì razumel onih resnih in redkih misli, ki so bile na kongresu v tem oziru iznešene.

Dalje bi lahko bila rečena ta misel: Savez emigrantskih društev obstaja že pet let in je imel dosedaj že štiri kongrese, poleg večih tečajev, sej, konefrenc itd... In šele zdaj, po petih letih obstoja, razpravlja kongres o ideologiji emigracije. Torej, pet let je Savez posloval, ne da bi imel začrtano neko ideološko smer, vse emigracije pa je šele po petih letih obstoja svojega Saveza in svojih društev spoznala, da ji manjša ravno tistega, kar bi moralno bili temelj njenega poslovanja, pogoj tr vzrok njenega obstoja.

Pravim, lahko bi se tako reklo. Nepočutni bi zamogel dobiti ta vtip. Neemigrant bi nas lahko tega nedostatka obdolžil.

Da temu ni tako, kaže jasno vse poslovjanje Saveza in včlanjenih društev in odsekov, tudi dejstvo, da je t. predsednik na kongresu prvi govoril o tem vprašanju in sicer brez obotavljanja, točno in jasno, povdarijajoč, da je iste misli že večkrat iznašal ob raznih prilika in da na kongresu le ponavljajo že rečene stvari, dalje še da so premnoge okrožnice Saveza in odsekov pisane stalno v smislu neke ideologije.

Stoji trdno dejstvo: Savez in v njem učlanjena emigrantska društva imajo neko svojo ideologijo, dokaj jasno in točno, toda ni sistematično, celotno obdelana in opredeljena, temveč obstaja v mišljenu in razumevanju vidnejših in sposobnejših emigrantskih mož ter je že raztresena v posameznih kocih po okrožnicah Saveza in odsekov, v listu, v poročilih poslevodečih itd.

Vsekakor pa je to dokajen nedostatek. Občuti ga vsak emigrant, ki bi rad točno vedel, kaj pravzaprav pomeni on kot emigrant, kaj društvo, kot organizacija emigrantov, pa nima kaj v roki vzeti, ki bi mu v celoti razjasnilo to vprašanje, temveč si zamore ustvariti pravo mišljeno še poseči in trudoma, po kocih, ki jih prejema in dobiva trs okrožnic, lista, predavanji.

Občuti ta nedostatek tudi neemigrant, ki bi se hotel o emigrantskem vprašanju poslušati v svrhu lastne osebne poučenosti.

Občuti ta nedostatek tudi oni emigrant, ki iz ljubezni do svoje domačije želi, da bi naša emigracija in zanje vse organizacije vršila svoje zastopstvo slovenskega naroda iz Julijske Krajine kar najbolj izdatno, ki

KAKO SU TURSKI NOVINARI

UPOREDILI SUŠAK S RIJEKOM KOJA UMIRE

Ahmet Emin Jaiman, turski novinar, i član turske novinarske delegacije, koja je prošlih dana kao gost jugoslavenske vlade putovala po Jugoslaviji, v listu »TAN« od 20. o. m. napisao je članak pod naslovom: »Turizam u Jugoslaviji«, u kojem kaže i ovo:

Poslije putovanja jedne cijele noći došli smo u najprometniju jugoslovensku luku na Jadranu, na Sušak. Tu smo se susreli sa novim prijatnim iznenadnjima.

Sušak je za vrijeme Austrije imao 5.000 stanovnika. Danas Sušak ima 33.000 stanovnika. Organizacija, koju je jugoslovenska uprava sprovela na Sušaku, nastojava i moć jugoslavenske nacije, učinili su da su Trst i Rijeka mnogo zaostali iza Sušaka. Sušak je pogranično mjesto. Sušak vezuje sa Rijekom most, a na nekim mje-

stima morski kanali, pa čak i gvozdene rešetke. Izgleda nam, kao da su pojedine ulice jednog te istog grada. Na jednoj strani vijore jugoslovenske zastave, a na drugoj neukusne i glomazne talijanske. Kakor pri sebi nismo imali naše putne isprave, to nas nisu pustili kroz talijanska vrata. Ali za uspomenu pred samim talijanskim vratima sa nekim jugoslovenskim novinarskim kolegama snimili smo nekoliko fotografija.

Falih Rifki Ataj, turski novinar i naredni poslanik, koji je sa turskom novinarskom delegacijom putovao po Jugoslaviju, u ankarskom listu ULUS-a, pod naslovom »Šesti dan našeg boravka u Jugoslaviji« napisao je uvodni članak, u kojem kaže i ovo:

Na Sušaku smo. Zamislite onaj most na Kurbali Deri, koji na dva dijela dijeli Kadi Kej, tako i sušački most dijeli na dva dijavnica područja zemljište, nad kojim se nalaze: na talijansku Rijeku, i na jugoslovenski Sušak.

Sušak je ranije bio sastavna četvrt Rijeke. Poznata d'Annunzijeva avantura Rijeku je podijelila na dva dijela. Onaj dio koji je potpao pod Italiju, zove se Rijeka i sasvim je mrtva, jer nema zaledja, a promet i trgovina vrši se preko Trsta.

Dočim Sušak, koji je prije rata imao jedva 5.000 stanovnika, danas broji 33.000 i kao jedna od glavnih jugoslovenskih luka u njemu se osjeća bogatstvo, promet i blagostanje.

„ČEŠKE SLOVO“ IZNOSI

KATASTROFALNO STANJE RIJEKE

»Večernji Česke Slovo«, Prag, od 14. oktobra donosi pod naslovom »Utvrđenja na grobovima« jedan članak, u kojemu se bavi stanjem u Istri. Ispod samog naslova se nalazi crtež jednog stepenastog zida, iza koga proviruju krstovi groblja, a iz zida je promoljena topovska cijev. Uz članak list donosi i mapu predjela izmedju austrijsko-talijansko jugoslovenske tromedje, Venecije i Sušaka.

U članku se najprije podvlači mrtvilo privrednog života na Rijeci. Kaže se, da su Talijani bučan narod, da obično ne štede riječi, ali na riječkoj pijaci vlađa neobična tišina. Cijene su u Rijeci visoke, a od januara 1935. g. pa do sada skočile su cijene robe na veliko za 30 posto. Ovo skakanje cijena još nije prestalo. Pri tome su radničke dnevnice tako niske, da se više ne mogu smanjiti. Pisac tvrdi, da je Italija finansijski iscrpljena uslijed rata, monumentalnih gradjevin, izdržavanje režima itd. Zato Italija pribjegava prisilnim zajmovima na račun nepokretnih imanja.

Na svojoj severnoj granici, naročito prema Jugoslaviji — kaže se dalje u

članku — Italija gradi u potpunoj tišini, ali utoliko intenzivnije utvrđenje i strategijske instalacije. Dobro joj dolazi to, što je kraj, kuda prolazi talijansko-jugoslovenska granica, vrlo rijetko naseljen. To je krasna pustinja, sve sami kamen, gdje je oskudan život. Italija tamo gradi tvrde automobilске puteve, za koje nema druge upotrebe izuzev u ratu. U blizini tih puteva se gradi podzemni rezervoar za benzin, naftu i vodu, jer bi se u slučaju rata morala u ove suhe krajeve voda dovesti isto kao i benzin.

Vozeći se automobilom od Trsta do Rijeke raspoznaće stručnjak utvrđenje i vojne instalacije na terenu dalekozrom. Kod Rijeke se vide potpuno dobro i golim okom sa Frankopanskog grada, koji se uzdiže iznad granice izmedju Sušaka i Rijeke. Mjestimice su ta utvrđenja sjeverno-talijanske granice u predjelu, gdje još i sada ima ostataka od rovova iz svjetskog rata, a na nekolicini mesta su zakloni za topove i mitraljeze iskopani na ratnim grobljima. Kosti poginulih prenijete su u zajednički grob, na kome je postavljen visok spomenik.

Ugledni njemački novinar

O IREDENTI JUGOSLOVENA POD ITALIJOM

ARETACIJA KMETA NAGODE FRANCA

Godovič, oktobra 1936. (Agis). — Kot znano so bila v pretekli letni sezoni v največjem razmahu gradbena utrjevalna dela v obmejnem pasu nad Idrijo, ki je precej obljuden. Tako so gradili kaverne tudi v Zapotoku, malinem obmejnem nasejju tik nad jugoslovensko mejo, na posestvu kmeta Nagode Franca. V ta nameno deloma izsekali drevje, toda samo toliko, kolikor je bilo neobhodno potrebno in je gradbena dela oviralo. Sicer pa so se sekanja drevja zelo izogibali z namenom,

a ostane utrdba proti jugoslovenski strani dobro naravno maskirana. V strahu, da u bodo Italijani ves gozd izsekali in poekan les uporabili, je sam posekal nameoma puščena debla in jih hotel spellati omov. Zaradi tega je bil takoj aretiran in bodaljen, da je to namenoma storil zato, a omogočil opazovanje utrjevalnih del iz linijske in daline okolice, zlasti pa z onkraje. Nagode je bil prepeljan v idrijske spore. O njegovi nadaljnji usodi nam nič znanega.

ISTRA PLAĆA TRI UTA VEĆE POREZE NEGO LI STARE TALIJSKE POKRAJINE

U Puli je 21. o. m. održana sjednica predsjedničkog odbora Savjeta za korporativnu ekonomiju pod predsjedništvom prefekta. Na toj sjednici je zaključeno, uz ostalo, da se od vlade traži revizija katastralnog poreza »ki je u našoj pokrajini

i puta veči nego u ostalim pokrajinama, oje su slične našoj po neplodnosti zemlja i nepovoljnoj klimi«, kaže »Corriere triano« od 23. oktobra o. g. u izvještaju te konferencije.

Još jedan dokaz o talijanstvu Istre!

ima glede vršitve tega zastopstva svoje misli, pa ne ve, če ni morda Savez že istega njegovega mišljenja in se včasi zgodi, da nekdo Savezu in pokretu očita nedostatek (ideološke ali izvirajoče organizacijske) ravno tam, kjer jih ni, ne vidi pa takih, ki so, ter se torej po nepotrebni hori za stvari, ki že obstajajo, zgrublja čas in voljo. Otežkočeno je vsak resno kritično delo, če ne poznal dokončno predmeta te kritike. Težka je ideologija pokreta, če je ta razstreljana po vseh kotih, ter ostane včelic trudu meglena, zastira.

Torej: Točna, jasna, vsestransko obdelana in v vse smeri razmišljena ideološka podlaga

v saksemu pokretu nujno potrebna. Brez te podlage je vsakot delo sesteno nekako v zrak, kjer trajno obstati more. Isto tudi našemu emigrantskemu potru.

Ce ima ta naš pokret že svojo ideologijo, pa je se nima sestavljene v enoten ir, je potreben, da se to storiti čimprej odločovanjem vseh onih, katerim je to sovrajanje mogoče in katerim se zdi potreben truda vredno.

S tem začenjam raspravo.

Sporočam: Ne, zdaj naj se začne, temzdaj se začne. IGOR VOLK.

MUSSOLINI s maslinovom grančicom...

24. oktobra je na velikim svečanostima u Bologni govorio Mussolini crnim košulja ma desete legije o historiji fašističkog sistema, i naglasio je, da bai iz Bologne, koja je kroz stoljeća bila luč proučje i inteligencije čovječanstva, hoče da reče jednu poruku koja treba da predje preko bregova i preko mora. To je poruka mira, mira u radu i rada u miru. Več od 1928. god. milijuni i milijuni ljudi, žena i djece trpe posljedice jedne krize, za koju se danas već može reći da potiče od sistema. Dizem, da kles, v eliku granicu maslinovu na kraju XIV i početku XV godine. Ova maslinova granica potiče iz jedne ogromne šume, to je šuma od osam milijuna bašneta dobro nadoštenih i čvrstih stisnutih po

mladim neustrašivim srećima. Dalje je Mussolini istaknuo, da se danas čitava načija nalazi na planu imperija i pomirje, da se fašistička Italija nalazi pred veoma teškim odgovornostima i pred veoma velikim problemima, ali će ih ona savladati. I još tma u Evropi, a ima ih i u Jugoslaviji, ljudi kojih na kraju XIV i na početku XV godine fašističke ere ne uvidjaju da je ta »maslinova granica mira« zatravljena i da je tih osam milijuna bašneta spremno svakog časa da prikolje još malo dobra i poštena u Evropi.

ZAPLJENA »ISTRE«

Državno tužilstvo u Zagrebu zabranjuje temeljem čl. 19. Zakona o stampi, a u vezi sa čl. 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona rasturavanju i prodavanju broja 43 časopisa »Istra« od 23. oktobra 1936. I to zborg napis na prvoj strani pod naslovima »Tržaški škof« i »škof Fogar je dočekal Sečnevo Usodo«, kao i zborg napis na trećoj strani pod naslovom »O odnosima Jugoslavije i Italije« sa razloga, što sadržaj ovih napisa sačinjava krivljenje djelo, koje se kazni po Zakonu o zaštiti javne bezbjednosti i poretku u državi. — Broj Kns. 2608—36

NAŠE KOLONIJE U JUŽNOJ SRBIJI SU VAŽNO EMIGRANTSKO SOCIJALNO PITANJE.

Sve češće se čuje kako je glavni naš problem socijalni. To nije bila tek fraza a pogotovo to nije danas. U doba konjunkture bio je naš socijalnoekonomski problem kronican. Da pogledamo istini u oči nebi bilo potrebno da se udalijemmo od naših »kulturnih i političkih centara.« Ipak je stanje naših ljudi sa periferije odraz prilika u centru.

Tamo, 3 km od Ohridskog jezera, 4 km od grčke granice nalazi se jedna od naših kolonija. I prije 30 godina bilo je ondje liudsko naselje. Ljudi počeli umirati od »tuge na srcu«. Preostali su iselili. Na tom mjestu je od 1932 do 1934–35 godine sagradjeno 30 kuća i crkvica. Tip sejala je uzdužni. S jedne strane ceste 24, s druge 6 kućica i crkva. Gradjevni materijal: prieses cigla, bez trske. Kućice se već danas ruše. Selu je dano historijsko ime Dušanovac; pripada općini Dojran. Bilo je 140 članova kolonije. Danas ih ima 107. Od toga 3 Slovaca, ostalo Hrvati. Do aprila o. g. 3 su rođena, 2 umrla. Natalitet veći od mortaliteta.

Najблиži je dučan udaljen 3 km od sela, škola 7 km, željeznička stanica 38 km, liječnik 17 km.

Ako čovjek ima par pilića može da kupi i hrane i kinina. Prethodno treba da preveli 24 km do Djedjelije i da ih proda za 12 din.

Najteža je bolest mizerija. Zatim dolazi malarija, »vodena bolest« i svrab. Od 27 obitelji nema jednoga ko nije bio od 2 do 5 puta u bolnici.

Što se škole tiče izmijeren je već i teren. Kada će se početi sa gradnjom, ostati će za sve nas tajna.

Pred godinu dana bilo je 37 djece za školu. No »njima nije potrebna...«

Iz Skoplja dolazi, kad je potrebno, rimski ili grkokatolički svećenik. Šta što nije ujedno i liječnik. Imao bi dosta posla.

Zemlje ima u Dušanovcu 45%. Ostalo je pjesak. Poslije proljetnih kiša zazeleni su kraj. Skoro prijatna slika. Neka par dana pripeče sunce i sve je izgoreno. I naskoro se stoka hrani slamom. Loza se teško hvata. (Makedonci je imaju dobre po obroncima). Krumpir rodi slabo, a žito iadno. Usred ljeta znade zadiviti tako hladan vjetar, da se mora ostaviti i srpske Tišine i vrućine su česte i sve izgore.

Voda je vruća i nezdrava. »Dok zimi pada snijeg čuju se žabe iz njega«, kažu tamošnji ljudi.

Nikakvog napretka i promjene na bolje. Glad je stalni gost i prijeti na pragu. (U Bistrenici je malo bolje. Ondje su Slovenci).

Kolonisti će, navodno, u proljeće morati svi da isele. A kamo?

Lančina.

STOTINE HAPSENJA NA SICILII

U VEZI S PRISILNIM ZAJMOM NA
NEKRETNINE

Antifašistička »Giustizia e Libertà« donaša vijest iz Palerma, da je na Siciliji izvršeno na stotine hapšenja. Ta hapšenja su u vezi s novim prisilnim 5 postotnim zajmom na nekretnine. Jer ljudi na Siciliji su kao po dogovoru formalno ponudili svoja imanja državi, jer su im imanja prezadužena i ne mogu platiti određeni zajam.

Vlast je intervenirala i — pojavila se ljudi, koji su na taj način iskazali svoje nezadovoljstvo.

»GIUSTIZIA E LIBERTÀ« O JULIJSKOJ KRAJINI

Posljednji broj »Giustizia e Libertà« donaša vijest o osudi četvorice naših mladića iz Uktičići i dužu vijest o vjerskim progonima i odlikovanju nadbiskupa Margotija.

»Giustizia e Libertà« javlja prema informacijama agencije »Agis« o utvrdjivanju na talijansko-jugoslovenskoj granici i o očajnom položaju našega naroda unutar linije tih utvrđenja. Uz to piše o asimilatorskom djelovanju društva »Italia Redenta« i o progonima našega jezika u crkvi.

U drugoj vijesti iz Italije javlja tajisti list o mnogobrojnim hapšenjima, pa između ostalog i ovo: — Posljednjih dana uhapšena je u Trstu jedna grupa antifašista, većinom radnika, koji su se spremali da prebjegnu preko granice.

RADIOAPARATI V RAZNA- RODOVALNE NAMENE

V Trstu obstaja pod predsedništvom fašističnog tajnika Graziolija posebna ustanova »Ente Radio Rurale«, ki si je nadelo nalogu, da preskrbi vse podeželske šole z radioaparati, da bi se tako pospeševalo raznoredovanje šolske dece in ostalega prebivalstva. Na poziv te ustanove se je ozvalo već privatnikov in trgovskih podjetij, tako da so bile deležne tega najnovije blagoslova šole u sledećih vasih na Krasu: Predjama, Nabrežina, Košana, Smihel nad Hruševjem, Škocjan, Doberdor, Kal, Hrašće, Št. Peter na Krasu, Šubeljsko, Orehek in Strmica. Omenjena ustanova pa ni s tem še zadovoljna, temveć je izdala nov poziv, češ da se mora vsemu podeželskemu prebivalstvu dati možnost, da čuje oživljajočo besedo Dučea in da sledijo velikim in ponosnim manifestacijam fašistične domovine.

NOVA ODREDBA ZA OBMEJNE ORGANE

Vse postaje so doble odlok da ne smejo imeti već civilnih postrežnikov

Idrija, oktobra 1936. (Agis). — Financijski stražniki, karabinjerji in milicijani so imeli do sedaj za razna gospodinska in hišna opravila najete civiliste, u naših krajih, većinoma domaćine. Ti služe so bili za svoje delo razmeroma dobro plaćani. Naši ljudi so u tem pogledu še posebno prišli u poštu na obmejnih finančnih, karabinjarskih in milicijanskih postajah, da so lakšo nabavljali potrebna živila preko meje, na jugoslovenski strani, kar jim je do zadnjega časa konveniralo radi visokega

Omejitev utrjevalnih del radi nastopajoče zime

Godošč, oktobra 1936. (Agis). — V začetku tega meseca so bili odpuščeni vsi domaći delavci, zaposleni pri gradnjah vojaških cest in stavb ob meji. Ostalo je le vojaštvo in pa delavci iz starih pokrajina, ki so zaposleni pri gradnji kavern, predorov in drugih važnih utrjevalnih napravah. Tu so z delom u zadnjem času zelo pospe-

Teden za tednom se vrstijo obso- dbe zaradi tihotapstva

Pred tržaškim sodiščem so bile obsojene zaradi tihotapstva sledeće osebe: Petrovič Ivana, stara 24 let, iz Kačje vasi, na 6 dni zapora in 700 lir dearness kazni za vtipotapljen saharin, Hrevatin Frančiška, stara 57 let iz Plavija, na 80 lir zaradi kave, Slavec Viktorija, stara 44 let, iz Krajne vasi, na 6 dni zapora in 770 lir dearness kazni za vtipotapljen žganje, Markuza Ivan Marija, star 52 let iz Barkovlj, na 450 lir zaradi tobaka. Pred goriškim sodiščem je bil obsojen 24 letni France Lampe, ker so ga zasačili pri prenosu žganja, ki ni bilo

CENE ŽIVIL V JULIJSKI KRAJINI IN ZADRU

Med cenami v Zadru in v ostali Julij. Krajinji je precejšnja razlika. Zadar zalaga večinoma jugoslovansko zaledje in da more vzdržati konkurenco, so cene znatno nižje, kakor v Italiji. To velja seveda za živila in tobak. Razni izleti, ki jih prerajajo razne društva dopolnilo itd. Imajo velik uspeh posebno zaradi kadilcev pa tudi, da prinesajo iz Zadra domov jestvin, ki so druge dražje. V slednjem navajamo cene v Zadru in v Trstu (kar velja z malimi izjemami tudi za ostalo Julij. Krajno). Fašistična konfederacija je določila da veljajo od 17. oktobra za Zadar te cene: kruh: 0.95, 1.20, 1.30; bela moka 1.05, 1. — 0.80; turščina moka 0.70; iž 1.40; bel fižol 1. —, galiski 1.90; testenine 1.90, 1.50; krompir 0.40, goveje meso 3.00, 4.60, 5.60, 8. —; svinjsko 6. —, 7. — 5. —; teleće 4.60, 6. —, 10. —; slanina 0.80, sveže surovo maslo 12. —; kava 6. 4.80, oljno olje 4.50; sladkor 1.20, 1.80; oglje 0.00.

Za Trst veljajo sledeće cene, ki jih je določila fašistična konfederacija:

Kuh 1.50, 1.60, 1.70, 1.90, 2.05; bela moka 1.00, 1.70; turščina moka 1.20; riž 1.60, 1.00; testenine 1.95, 2.15, 2.50; galiski fižol 1.00; sladkor 6.25, 6. —; govedina 4.90 do 7.00; slanina 7.80, 7.40; kava 24. — præzena avia 30. —, sveže sur. maslo 11.50, oljno olje 6.70, semensko olje 5.75, mleko 1. —, oglje 0.45. Naknadno se je cena maslu odražila na 13. —, rižu pa se je cena nizala. — (Agis).

V ITALIJI JE SREDNJA ŠOLA ZELO DRAGA

Ob vpisu dijakov v srednje šole so listi prinesli seznam vseh takš, kih morajo plačati. Iz tega je razvidno, da je šolanje v Italiji zelo drago in da soga morejo privoščiti samo boljši sloji. Sem hočejo predvsem omejiti naval, karpa ima za posledico, da ne morejo pri v srednje šole baš najbolj nadarjeni novi delavci in kmetov. Najdražja plača je gimnazija, najcenejše je učitelje. Učiteljskih sil, posebno moških, mogo primanjkuje, medtem ko ovajrjo do opoznjen na učiteljišče v višjimi takšnimi, šolnina za prvi razred gimnazije 4.50, 100 lir vpisnina za prvi in drugi red 250. 4. in 5. 300, nižji tečajni izpit 100 lir, šolnina za 6. razred 250 lir, vpisna 100, šolnina za vsak nadaljnji razred 400 lir, sposobnostni izpit 175, višji tečajni izpit 450 lir. Vpisnina za moške načiteljišča je 40 lir za ženske 70, šolna 110, za ženske 175, v višjem tečaju je šolnina 160, za ženske 250, spridalo stane 40, za ženske po 70. Matura une 160 za ženske 250, diploma pa 100 za oboje. — (Agis).

SOLSKA DOBA V ITALIJI.

Italijanski zakoni predvidevajo, obvezno šolo od 6. do 14. leta. Počenam 5. razredu morajo otroci mestu pohajati nadaljevalne šole, kje se izuče kake obrti ali pa lahko nadajojo pouk na srednjih šolah. Na delu pa morajo kmečki otroki posečati razne tečaje, čiji glavni namen je člipseanje italijaniziranje slovanskega ljudstva. — (Agis).

kurza lire in tamkajšnjih nizkih cen. Pred kratkim pa so vse obmejne postaje doble odlok, da ne smejo imeti več civilnih postrežnikov. Kot zgleda, je tudi ta odlok nadaljna mera poostrite varnostnih ukrepov v obmejnih krajih, kjer zavzemajo utrjevalna dela čim dalje širi obseg. Medrodajne oblasti skušajo preprečiti vsak kontakt domačega prebivalstva z vojsko, tuštvom in drugimi obmejnimi varnostnimi organi.

MALE VESTI

— Agencija Stefani je priobčila statistiko kriminalnosti v Italiji, iz katere je razvidno, da je kriminalnost v zadnjih letih precej padla. Agencija zaredi tega poveličuje fašistično Italijo ter moralno moč fašističnega režima, ki je znal vse to napraviti. Če bi navedli v te statistike, koliko zločinov je bilo storjenih od strani fašistov in fašističnega režima na nedolžnih ljudeh in visoko moralno stojecih institucijah, če bi bile vnesene v te statistike vse one osebe, ki so padle pod fašističnim snopom, vsi požari, roparski napadi, kraje, poškodbe itd. itd. bi statistika zgledala kako drugače... *

— Vatikansko glasilo »Osservatore Romano« je prineslo vest, da ne bodo smeli hoditi v cerkev vsi tisti katoličani, ki so gledali d'Annunzijevu drama Mučenik sv. Sebastijana.

— Rimska policija je odkrila i arrestrirala kaj čudno versko sektov v Rimu — člane sekte katoličkih dervišev. Pripadnik te sekte priznavajo papeža kot njihovega najvišjega poglavara, toda v cerkvi ne molijo, temveč plešejo in pojego kot turški derviši. Pravijo, da se je ta sekte zelo razširila v zadnjem času.

— Dosedanjem podstajnik pri vojnem ministru general Fridrik Baistrocchi je bil odstavljen in na njegovo mesto je bil postavljen general Albert Parini.

— Fašistično glasilo »Foglio di disposizioni« objavila, da morajo tudi konzumenti paziti na cene in vsako prekršitev takoj javiti na faš. stranko.

— Po uradnem poročilu se je udeležilo bojev v Abesiniji 500 italijanskih aeroplakov, 250 od teh je bilo zadržanih od pušč, 8 pa jih je bilo sestreljenih.

— »Gazzetta Ufficiale« je prinesla dekret na podlagi katerega bodo morali vsi rezervni častniki, podčastniki, kaplarji in specializirani vojaki od konca vojaškega roka pa do 32 let starosti podnečevati rekrute pri predvojaških tečajih. Za to službo ne bodo prejemali nobene plače, temveč jim bodo priznane ob prilikoljave in priznanja.

— S 1. oktobrem so zvišali mezd vsem delavcem v Abesiniji za 1 lira na uro. To je odredil Mussolini. Vsi delavci in vojaki, ki so služili in bojevali v Abesiniji bodo morali dobiti delo v teku enega meseca po prihodu v Italijo. Po prihodu delavcev v Italijo se je zopet brezposelnost zvečala in malodušje je zavladalo v delavskih krogih po tolikih obljubah. Iz povražanja mezd se razvidi, da so bile delavskie sile v Abesiniji že vedno premalo plačane.

— Fašistični listi so polni odredb, ki jih je izdala vlada in stranke vsem administrativnim osebam in uradnikom, kako morajo pobijati vsako povišanje. Zaradi devalvacije je vznemirjenje prebivalstva zelo veliko in listi delajo vse, da bi ga potolažili. Vedno objavljajo da se cene tem in tem predmetom, jestvinam itd., ne bodo podražile.

— V toku meseca septembra je umrlo v Abesiniji 48 delavcev. Iz naših krajev so: Caltanov Nikolaj iz Rovinja, in Sezarol Hubald iz Orsera. Vsega je umrlo do sedaj 714 delavcev. — (Agis).

— Na Poreznu se je utrgal zaradi velikih snežnih zametov plaz, ki je pokopal 18letnega Giglija Girardija. Po dolgem iskanju ga je našla obmejna milica.

— Službeno se javlja, da su tečajevi lire za turiste koji putuju v Italiju odredjeni ovako: za austrijski šiling plača se 3.60 lira, za 100 Ck 67.50 lira, za 100 fr. franaka 89.70 lira za 100 jug. dinara 44.15, in za englesku funtu 94.20 lira.

— Iz Jugoslavije će 4 studenoga putovati v Rim jedna delegacija bivših ratnika, koja će tam pristupovati svečanom otkriču doma talijanskih bivših ratnika.

— Večja skupina Slovencev iz Ljubljane je obiskala Gorico in bojne poljoprivredne oblasti. Obiskali bodo še druga mesta v zgornji Italiji.

— U Metzu je nepoznato lice ispaljilo nekoliko revolverskih metaka na jednog činovnika talijanskog konzulata u Metzu. Činovnik je teško ranjen. Atentator vijevovali talijanski emigrant, uspio je da umakne automobilom.

Ranjeni činovnik talijanskog konzulata več je jednom, prije 5 godina bio na sličan način napadnut od talijanskih antifašista.

— V Tangerju (mednarodna luka Špan. Maroku) so Spanci napadli italijanski fašisti, ki je pričel streljati. Italijanske oblasti so takoj izkrcale cel bataljon v znak demonstracije.

ISTRAGA RADI SMRTI MARIJE PELOZA

Mune, oktobra 1936. — Bili smo vam javili o tragičnoj smrti Marije Peloza

NAŠA KULTURNA KRONIKA

„MISEL IN DELO“ O ANGLEŠKI KNJIGI
Dra. L. ČERMELJADr. Lavo Čermelj : Life and death struggle of a national minority
(The Jugoslavs in Italy)

Pod tem naslovom je ljubljanskom, jim je bila manjšinska zaščita. Društvo za pospeševanje ciljev Lige narodov izdalo v angleškem jeziku delo našega znanega javnega delavca in publicista dr. Lava Čermelja o »boju na življenje in smrt« naše narodne manjšine v Italiji. Knjiga je namenjena tujini, zlasti angleški javnosti, ki je v zadnjem času pokazala veliko resnega zanimanja za problem naših bratov onkraj državne meje. Prepričani smo, da bo naša v svetu najboljši odziv.

V naši inozemski propagandi izpoljuje knjiga veliko vrzel. Dočim smo prav v zadnjih dveh letih zabeležili že nekaj značilnih pojmov v italijanski in nemški publicistiki, ki so direktno obrnjeni ne le proti našim manjšinam, temveč tudi proti nacionalnim in državnim interesom, smo mi ostali na tem polju popolnoma pasivni in se nismo niti toliko potrudili, da bi branili svoj lastni prestig in zavrnili poskuse »znanstvenih utemeljevanj tujega poseganja v naše nacionalno ozemlje. Nekaj člankov v dnevnični časopisu in naših revijah — to je vse, kar smo tu v poslednjem času storili!

Toliko bolj smo zato veseli te dr. Čermeljeve publikacije, ki je pisana tako stvarno in objektivno, kot nalač za Angleza, da njen uspeh ne bo mogel izostati. Naše etnografske meje na zapadu so v njej tako pregnantno obdelane, da ne bo mogel nasesti tudi propagandi na tem polju nihče, ki bo to knjigo prečital. Gradič, ki je v njej zbrano in ki se nanaša prav na vse pojave našega narodnega življenja v Primorju, je tako skrbno urejeno in po večini uradno dokumentirano, da imenujemo lahko knjigo dr. Čermelja knjigo golih faktov brez sicerne vsiljive propagandne primes. Subjektivna misel se je povod do skrajnih možnosti umaknila stvari sodbi. — Pred čitateljem stoji le verna slika vse one stranske stvarnosti, ki jo doživljajo naši rojaki v Italiji od leta 1918 dalje.

Avtor, ki uživa po pravici ugled našega najboljšega poznavalca razmer v Julijki Krajini, je strnil na 256 straneh svoje knjige vse, resda prav vse, kar je mogoče na kratko, suho in stvarno povediti tujcu o življenju 600.000 ljudi, ki jih je nemila usoda odtrgala od lastnega etnografskega kolektiva, ne da bi jim v tistem kolektivu zajamčila vsej osnovne človečanske pravice, kaj šele, da bi ih izenačila z drugimi narodnimi manjšinama.

VOJAŠKO IN BEGUNSKO POKOPALIŠČE

v Strnišču pri Ptiju

Ob železniški progi med postajama Sv. Lovrenc na Drav. polju in Hajdino, se nahaja v gozdu vojaško pokopalnišče, kjer spe večni sen mnogo vojakov iz svetovne vojne, mnogo primorskih beguncov ter precejšnje število ruskih emigrantov.

Že pred mnogimi leti so zapustili begunci iz Primorja vojaško taborišče v Strnišču. Mnogi so se vrnili domov na Primorsko, ostali pa so se večinoma naselili kot kolonisti v Petešovcih in na Beničku v Prekmurju.

Radi občne gospodarske krize je marsikateremu beguncu nemogoče, da bi vsaj enkrat v letu, za Vse svete obiskal in osnažil grob svojega rajnega. Zato so povečini vsi grobovi beguncev v zelo žalostnem stanju.

Emigrantsko društvo »Gorica« v Ptiju, bi naredilo hvaležno delo, ako bi posredovalo pri vojaški komandi v Ptiju, da bi vojaštvu, kadar snaže vojaške grobove v Strnišču, osnažilo tudi grobove beguncev in russkih emigrantov.

Strniščan

NEKOLIKO RIJEČI O NAŠEM JEZIKU

Povodom članka: »Kako Talijani pišu našim jezikom...«

Primili smo ovaj članak od jednog poznatog in uglednog književnika i kulturnog radnika — Dalmatinca, kao odgovor na članak g. Tona Smerdela, koji je izšao u 41. broju »Istre«, s molbom da ga uvrstimo. Donašamo ovaj članak iako smatramo da se emigracija ne slaže potpuno s izlaganjima pisca.

U broju »Istre« od 9. o. mj. Gospodin Ton Smerdel žestoko se »srusio« na talijanskoga historika književnosti Dra. Artura Cronija, koji se usudio v beogradskoj smotri: »Prilozi za književnost, jezik, historiju i folklor« napisati zanimljivu studiju o našim bratovštinstvima pod natpisom: »Libar Skule Bl. D. Marije od Milosrdja«.

Dr. Cronia napisao je svoju studiju na našem jeziku, pa se gospodin T. S. žestoko ljuti što se u tom njegovem sastavu nalaze mnogobrojne jezične pogreske, daje mu stroge lekcije i savjete, kori ga što se tako nepriravan pojavi pred našu publiko i za malo bi ga kaznio sa: »drugi redki je taj Talijan po sreći ili nesreći na šolskoj klupi jedne naše gimnazije! Go-

spodin T. S. postupa sa gospodinom Cronijom kao sa jednim našim dijakom. Ne možemo da mu oprosti što se drznuo vrijeđati naš jezik, pa se ljuti i na direktora »Priloga« što je propustio Cronijev sastav, onako, bez korekture!

Mi smo »sasvim protivna mišljenja. Svetijsni da smo malen narod, čija se književnost ne može uporediti z književnost velikih romanskih i germaninskih naroda, a ni sa onom gromadom ruskom, mi se voselimo da g. Cronia ved piše na našem jeziku i čestitamo mu što piše ovako, kad je svakome dobro poznato da je srpsko-hrvatski jezik, kak što je slavenski jezici, vendarne težak, teži od romanskih, a možda od germaninskih jezika. N. pr. naučiti govoriti i pisati na engleskom jeziku neslavljivo je lakše nego li na našem jeziku. To svako može konstatovati koji podržava izvesnu familijarnost sa tudim jezicima. Ništa se ne može uporediti sa našom gramatikom u složenosti i zapletenosti, a to je toliko istina da mi sami, i Hrvati i Srbi, imamo bezbroj slabih pisaca, morfološki i stilistički slabljih od g. Cronie. (Same što se naši kritičari, ne bave ovim pojavnama!) Konstatujemo, sa zadovoljstvom, da gospodin Cronia ne piše: »ako će doći pisat ē mu, ne piše: »je li da može?« ne piše: »pred sastankom skupštine; ne piše: »on si je-«

pravde g. kritičar predbabuje gospodinu Croniju što piše: »Spljet« i »Spljetski mjesti«, »Split« i »Splitski«. Bit će, kad govoriti T. S., da za ovaj potonji oblik zna svaki učenik u jugoslavenskim školama.

VSEBINA 1. ŠTEVILKE
»NAŠEGA RODA«

Klemenčič: Rdeče rože. Hudales: Ubežnik. Meško: Čas. Čiček: Dva Pukšana vidita svet. Herfort: Mik Antonija Podjavoršek: Dve jesenski Krapš: Janez Albin Podjavoršek: Pred trgovijo. Lj. Kacanova: Vstani, atek! ***: Želva in orel. ***: Dogodivščine Pepčka rokodelčka. Utva: Kje pa je moj zajek? Gorinšek: Pameten za druge. A. Sirok: Obisk. ***: V kleti. Golar: Petelinček in putka. ***: Kako je cigan naučil konja stradati. ***: Črv in lev. — Rud. Mohar: Zvonovi plakajo. ***: Ura. — Razgovor. — Strup alkohol. — Izgubljeni dom. — Kakor ti meni, tako iaz tebi. — Za male risarie. Pirnat: Ozrim se po morju. Klemenčič: Samo. J. Župančič: Jesenski večer med ličarji. Zor: Kralj Edvard v Jugoslaviji. Petrišič: Moj prvi nosorog. — O živalskem razumu. — Zakaj se golob pri letu ne zasope. — Razne drobne zanimivosti. — Za male gospodinje. — Spominski dnevi. — Mladina piše. — Uganke. — Razpisi nagrad za ugankarje. — Naslovno stran in vinjete je izdelal Avgust Černigoj. Med ilustratorji so še: Niko Pirnat, Tratnikova, Sirk, Cotič, Gaspari, Prunkova in drugi.

»ŽIVI IZVIRI«
IVANA MATIČIČA

(Pričevanje izgubljene zemlje)

Vsem emigrantskim organizacijam smo pred meseci razposlali prospekti, ki govore o tem izvirnem epohalnem delu, ki izide po vsej priliki letos do Božiča. Ker se do zdaj ni priglasilo še dovolj naročnikov, smo podaljšali subskripcijski termin do 15. novembra t. l. in vabimo organizacije in posameznike, da do tedaj sigurno prijavijo svoja naročila. Knjiga bo obsegala okrog 400 strani in stane v prednarobi Din 50.— za broš. in Din 60.— za eleg. vezano, plačljivo po izidu knjige.

Opozorjam pa, da bo veljala za poznejša naročila normalna knjigotrška cena (Din 75.— in Din 90.—).

Založba knjige
»ŽIVI IZVIRI«
Ljubljana, Marmontova 11.

RIJAVEC ĆE GOSTOVATI U RUSIJI
I U KAIRU.

Tenorista g. Josip Rijavec, ki se sada nalazi Splitu, primio je obavijest, da mu je osigurano gostovanje za 10 koncerata v Leningradu, Moskvi i drugim velikim gradovima Rusije. Na ovim koncertima g. Rijavec će izvoditi i domaće kompozicije. Gosp. Rijavec je primio takoder ponudu za angažman na operi u Kairu za januar iduće godine. Kako se sazna, g. Rijavec će prihvati ovu ponudu.

PREVOD KOSOVELA NA ČEŠKI.

U poznatoj čehoslovačkoj reviji »Lumír« (br. 8—9) izšlo je nekoliko prevoda modernih slovenskih pjesnika. Preveo ih je Jan Čárka. Medju ostalim prevedena je i pjesma »Starka za vasio« od Srečka Kosovela.

REVJA »MISEL IN DELO«

je pravkar izšla z sledečo vsebino: Avtorita Alojz Zalokar: Sodniki in učitelji. Dr. E. Turk: Ob dvajsetletnici Dobrovoljske divizije v Dobrudži. Ljubo Čermelj: Mito o predvojnem italijanskem identitetu na Primorskem. Anton Lajovic: Slovenska discipliniranost. — Olzornik. — Svetozar Pribičević (B.B.) — Herman Vendel (Dr. B. Vč) — Zakon kolektivne varnosti (Dr. B. Vrčen). — Kmečka razdrožitev (S.) — Dr. Lavo Čermelj. Life and death struggle of a national minority, the Jugoslavs in Italy (Dr. B. V.). — Jugoslovenski istoriski časopis 1935/36 (Božumil Vošnjak). — Kako je avstrijska kraljica državna oblast 1. 1903. cenzurala slovensko srednješolsko čitanko. Dodatek (Dr. Fr. Illešič). — I. A. Perič, Stranci u jugoslovenskoj privredi (S.) — Dr. M. Dolenc, Die strafrechtliche Bekämpfung des Kommunismus im Königreich Jugoslawien (S.) — Prirodoslovne razprave (L. Č.). — Droptine (na platnicah).

DRAMA IZ ŽIVLJENJA
NAŠIH KRAŠEVCEV

Ivan Podlesnik: »Na Krasu«

Pokojni Ivan Podlesnik je spisal drama, ki se odigrava v obmejnem trgu. Junak drame je mladi gostilničar Franjo Dolenc, ki je med vojno prešel na italijansko stran in se tam boril skupno z Italijani proti Avstriji. Po zasedbi slovenskega ozemlja so mu ponudili župansko mesto in še druge časti. Vse to je odklonil. Najbolj prijatelj njegovega očeta pa se je polakomil teh dostaovanj stev in koristi, poitalijančil je svoje slovensko ime, postal izdajalec in rabelj slovenskih ljudi. Tudi njegova hči, ki jo je v mladosti ljubil Franjo Dolenc, je postala italijanska učiteljica in ljubica tujerodnih oficirjev.

Zupan zahteva, da se poroči Franjo z njegovo hčerjo. Za doto mu je pripravljen odpustiti star očetov dolg. Ker se Franjo brani take kupčije, mu zagroža, da ga požene na boben in spravi v zaporo. S tem se pričenja tragedija mladega, zavednega Slovenca, ki mora preko Golgot, kakor jih hodi že toliko in toliko naših ljudi.

Drama je živo zajeta iz življenja naših Kraševcev in bo brez dvoma šla preko vseh naših ljudskih odrov.

Broširana knjiga stane 30.—, v platno vezana pa 38.— din.

NOVE SLOVENSKE KNJIGE:

Književna družina »Luč« je izdala mestno dosedanje poljudno-znanstvenega zbornika potopisne črtice »Izlet na Španško«, ki jih je spisal pisatelj France Bevk kot spomin na svoje potovanje v Španijo o priliki lanskega kongresa Pen klubov. Knjiga je bogato ilustrirana. Goriska Matica pa je izdala Defoejevga »Robinsona« v novi prireditvi priznanega mladinskega pisatelja Nadeja Urbanjaka. Knjiga je lepo opremljena in okrašena s številnimi originalimi lesorezi ki jih je napravil A. Č. Ta je tudi opremil naslovno stran Bevkove knjige.

ČETIRI NAŠA STUDENTA DIPLOMIRALA U ZAGREBU

U prvoj polovici mjeseca oktobra o. g. diplomirala su na zagrebačkom sveučilištu četiri naša člana, i to: Dobrica Srećko iz Tinjana na pravnom fakultetu, Jurman Josip iz Sv. Petra u Sumi na filozofskom fakultetu. Na filozofskom fakultetu diplomirale su i kolege Fister Mimica i Nabergoj Zora. Na lijepom uspjehu naših kolega od srca čestitamo.

Prostorije Istarskog akademskog kluba ne nalaze se više na Trgu Kralja Aleksandra br. 4, već se sada nalaze na Marulićevom trgu br. 7.

KNJIGA O GMUNDU

Gmünd poznaće cijela južna Istra i nekadanja granica prema Italiji, jer je tamo umrio za vrijeme rata mnogo naše djece i staraca. Sada je lizašla na poljskom jeziku knjiga o Gmündu, koju je napisao Vasilij Majkovskij, pod naslovom: »Gmünd-tabor ukrajinskih bjegunaca i iseljenika u doba svjetskog rata 1914—1918.«

Majkovskij je došao 1916 godine u Gmünd po nalogu Ukrajinskog zastupničkog kluba da vidi kako žive Ukraineri u tom taboru. Kada je Majkovskij došao u Gmünd, bilo je u taboru 26.000 Ukrajinaca. Kada je 1915 stupila Italija u rat, došla je u Gmünd manja partija Slovenaca, a malo zatim bilo je u Gmündu oko 6000 Hrvata i Slovenaca. U septembru je bilo već naših oko 8500 a Ukrajinaca nešto preko 11 i pol hiljada.

Majkovskij piše simpatično o našim ljudima u Gmündu. U svojoj knjizi je prikazao vjerske, moralne, prosvjetne i narodnosne prilike u Gmündu, život i rad iseljenika, njihovo zdravstveno stanje itd., pa je to djelo vrlo zanimljivo i za nas, tim više što na našem jeziku nemamo o Gmündu ništa, premda je Gmünd igrao veliku ulogu u našoj prvoj emigraciji.

Majkovskij piše simpatično o našim ljudima u Gmündu. U svojoj knjizi je prikazao vjerske, moralne, prosvjetne i narodnosne prilike u Gmündu, život i rad iseljenika, njihovo zdravstveno stanje itd., pa je to djelo vrlo zanimljivo i za nas, tim više što na našem jeziku nemamo o Gmündu ništa, premda je Gmünd igrao veliku ulogu u našoj prvoj emigraciji.

MALE VIJESTI IZ JULIJSKE KRAJINE

— Veliko razburjanje glede povišanja cen vlada posebno med malimi trgovci ter trgovci na drobno. Fašistične organizacije, ki so začele veliko kampanijo za poblijanje cen, napenjajo vse sile, da bi trgovce pokorili njenim odredbam. Toda tudi trgovci niso mirni, ker ne morejo delati v svojo zgubo in se zato vodi tih boja med njimi in organizacijo. Le časopisi prinašajo od časa do časa opozorjene in kaznovane trgovce. Sedaj bodo pritisnili predvsem na gospodine, ki so v mnogih slučajih vzrok, da morajo mali trgovci povišati cene.

— 18. oktobra so po vsej Italiji praznovani »praznik policije«. V Rimu je Mussolini pregledal 4.000 policistov, ki so ultramoderno oboroženi. Tako imajo oddelke tankov, policijskih psov, strelcev s puškami, metalcev plamenov, strelci s plameni, smučarji, kolesarji, motociklisti s stronicami, avtomobilisti, konjeniki itd. Čemu ima Mussolini tako oboroženo policijo v mestih ko pravijo, da ni skoro več nobenih protivnikov režima? Tanki in ostalo povejo drugače.

— Anton Vojnić Ivanov, dijete od 7 godina iz Ljubljane, palilo je »korunu«, ali je nenadano eksplodirao neki metak ostavljen tam bog zna od kada, pa je maloga izranjio tako da su ga morali odvesti u bolnicu v Pulu. Morat će ostati dvadeset tak dana.

— U Puljsku bolnicu su dovezli Milana Brečevića Josipovog iz okolice Vižinade, starog 30 godina, kojega je jedan suseljanin izbo nožem.

— U Pulju su zatvorili dučan Mihovilović Irme u via Medolino, jer je prodaval tjestenini skuplje negoli je propisano.

— 3 milijona ton ugljena godišnje moći će davati Krapanski rudnik, piše talijanski listovi.

— Pred prizivnim sodiščem v Trstu je bil oproščen Fr. Bajec iz Postojne. Marca t. l. je bil obsojen na 3 leta zapora in 2.000 lit denarnih kazni zaradi sumnje, da je ukradel krona nekemu Steliku in ga potem prodal Luki Korčetu. Na prizivnem sodišču se mu je posrečilo dokazati svojo nedolžnost.

— Za 10 dni so zaprli mesnico Attila Spangerja iz Trsta, ker je protipostavno zviždal cene mesu.

— V Gorici je bilo v času od 4. do 10. oktobra 21 rojstev (18 živorjenih in 3 mrtvorenih). Umrli so med drugimi: Pavčič Alojzija stara 13 let, iz Mirna, Zigmund Jospina vd. Fornazaric 78 let iz Gorice, Čatež Viktor 24 let iz Solkan, dr. Weinlechner Wolfgang 67 let, Bizjak Valerija 2 dni iz Rihemberka, Kozole Anton 72 let iz Ajdovščine.

— Kazen bo moral plačati Franc Močnik iz Cerknega, ker je nosil lovsko puško brez orožnega lista.

— 400 delavcev in delavk je bilo odpuščenih v Recoaru (beneška pokrajina) zaradi pomanjkanja dela. Ker so nastale radi tega demonstracije, so morali tovarno ponovno odpreti. — (Agis).

REFRENI ABESINSKE
PUSTOLOVŠČINE

Cim dalje večja je nejvelja delavev, ki so se javili za Abesinsko, vse silijo zopet domov, ker so razmere naravnost neznotne. Vsi izdatki za invalidnine in počojnike abesinskim žrtvam gredo na rovaž trgovine in industrije. Vsako podjetje ali zavod mora za vsakih 100 Lir, ki jih plača svinjim uradnikom, plačati 1,20 lire v navedeni namen.

pošti, kad je to, na žalost, službeni naziv onoga plemenitoga grada. (Tako ćemo pisati: Petrograd i Carigrad, a na kuverti našega pisma stajat će: Lenjingrad i Istanbul, da nam pošte ova dva grada ne bi bacile pismo u koš).

U koliko nam je poznato g. Cronia ne prečerava u fonetici. Ne piše Bodler za Baudelaire, ni Dima za Dumas, ni Gijo za Guyot. Ova nas fonetska ortografija udrajuje od kulture. Naši je, u zao čas, primiš od cirilice, koja je, u pogledu ortografije tudi imena, sasvim nepodesno i nesavremeno pismo! Pa kad smo več na polju fonetiziranja, neka nam gosp. Cronia dozvoli jedan savjet. Mi ga molimo da nikad ne prečerava i da piše umjerenom fonetikom. Zar je Vuk kazao: »Govori kako ti je god dragi i piši isto tako nego je, rekavši: »piši kako govorš postavio prečutni princip. »govori ispravno i piši onako ispravno kako govorš. A to je svinjim druga stvar! Fonetika ima biti racionalna, a ne divlja i besputna (najnovija je fonetska nakaza: Bekstvo mjesto Begstvo!)

Englez John Bright*) rekao je: »Bad English is a crime. (Rdjava je englesčina zločinstvo). Ovu bi duboku riječ

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

USPEŠNO DELOVANJE SOČE-MATICE V LJUBLJANI

Ljubljana, oktobra 1936. Sočani v Ljubljani so prideli letos z najživahnejšim delom, da pokažejo javnosti neznotno trpljenje našega naroda na zapadu in na severu izven mej svobodne Jugoslavije.

1. Z odkritjem S. Gregorčičevega spomenika se vsaj deloma oddolžimo našemu najpomenitejšemu pesniku-preroku, ki nam še danes kaže: »Naš čolnč pogube otmimo...! Sočani so res krepki brodarji in povsem samostojno kramnijo po razburkanem valovju današnjega življenja, da pomagajo svojim revnim rojakom, ki še vedno prihajajo sem v obljubljeno deželo, ker ni še blagodejnih žarkov mornarjev sožitja v Neodrešeni domovini. Sedaj počaste svojega najbolj priljubljenega klicarja v ljubezni do domu in roda, ker praznujemo že tridesetletnico njegove prezgodne smrti, a ga ne smemo proslaviti na svoji rodni grubi ob bistri Soči.

Spomenik je že sklesan in vlit iz brona v lepem doprsnem kipu in dela čast svojemu vstavaritelju kiparju Zdenku Kalnku. Dokler niso mestno predsedništvo v Ljubljani ne dočoli primerenega prostora in se ne zgradi še podstavka, bude na ogled vsakomur v društveni pisarni Soče na Trgu Kralja Petra I. Osvoboditelja št. 8. Vsakodan ga lahko ogleda, vsak dan od 11 do 12 ure in položi preden svoj dar, da se čimprej dvigne v naši slovenski prestolnici prekok, ki bo klical svojemu na-

rodnu »Učakal rad bi srečni dan,

dan našega združenja...«

2. Dne 10. t. m. je Soča proslavila spomin našega nepozabnega Gospodarja Vitezkega Kralja Aleksandra I. Zedintelja. Predsednik dr. Dinko Puš je pri žalni komemoraciji imel krasen spominski govor v slavo našemu Vzvorniku v natlačeni črno okrašeni dvorani restavracije Zvezde, kjer ima sedaj »Soča« svoje predavateljske prostore. S primerno recitacijo posvečeno velikemu Krmiljarju našemu domovinu so zaključili to žalno proslavo.

3. Ljubljanski odvetniki dr. I. C. Oblak je kot najbolj poznavatelj tužnega Korotana in njegove zgodovine predaval o vseh podrobnosti nesrečnega koroškega plebiscita ter podal tragični življenjepis najnovješega mučenika našega roda pevca Miha Habiba, češar svež, kri kljče po osveti s pomnoženim delovanjem za rešitev našega doma v tužnem Korotanu. Pridna Trpinova hčerka nam je spremno deklamirala lepo pesem generala Maistra »Dva mehniks«.

4. Preteklo soboto 17. t. m. pa je bila komemoracija vsem našim mučenikom in posebna žalna počastitev sedemletnice Gortanova smrti, ker je ta istrski mladenič zaščitnik

NOVA ADRESA SAVEZA

Prostorije Saveza se ne nalaze više u ulici Žorža Klemansoa 1, III. več u Kosovsko 39, IV. kat, pa je potrebno svu komunicaciju za Savez adresirati od 1. novembra dalje na:

SAVEZ JUGOSLOVENSKIH EMIGRANTSKIH UDRUŽENJA U JUGOSLAVIJI — BEOGRAD — KOSOVSKA UL. 39. IV.

DAROVI SOCIJALNOM
OTSJEKU »ISTRE«
U ZAGREBU

Leverić Mato 20 dinara, Brumlić Slobodan 3 veste, 3 košulje, 3 para gača, 5 pari čarpaka; Ivančić Stanislav 25 dinara; Zarnik Dragutin Živčevna namirnice; Sancin Vasilije 10 dinara; Rossi Dragutin 50 dinara; Tomičić Ivan 30 dinara; Bačić Ivan 1 par cipela, 1 hlače, 1 prsluk; Buić Fran 20 dinara; N. Živčevna namirnice; Vižintin dr. Fran 1 par cipela, 1 košulja; Grünbaum Ante 50 dinara, Nežić Janko 3 ženska kaputa, 2 muške škrirje, 2 ženske škrirje, 1 kaput muški za sašit 1 šos ženski 1 1 par čarapa; Breznikar Ignac Živčevna namirnice; Vatovac Andrija Živčevna namirnice; Sloković 10 dinara; Sedej dr. Josip 10 dinara; Muha dr. Miroslav 1 par muških cipela, 1 ženske gumene čizme, 2 para ženskih cipela, 1 šos ženski, 3 kape ženke, 2 ščesla ženska; »Palace Hotel« 3 para ženskih cipela, 3 para muških gača, 3 muške majice, 2 prsluka muška, 3 ženske oprave, 2 ženska radna mantla, 1 ženska košulja, 5 dječjih kapica; N. N. 50 dinara; Šilović prof. Josip 50 dinara; Širotić Josip Živčevne namirnice; Prelac Jure 20 dinara.

Plemenitim darovateljima najlepše se zahvaljujemo. — Tajnik Socijalnog odsjeka: Grakalić Josip.

Velika prireditev »Soče«
in »Tabora« v Ljubljani

Društvo »Soča« in »Tabora« priredita 11. državni večer v soboto dne 7. novembra 1. na Taboru. Spored bo pester. Vstopina 5 Din. Emigrantje in prijatelji: 7. novembra vsi na Tabor.

jednog od velikih Engleza XIX vijeku nalog. kritičar da uputi ne na adresu gospodina Cronia, na kog svaljuje sve grjeđove Izraela, nego na adresu mnogih naših pisaca!

Gosp. kritičar žali što nema »magog« (sic!) novaca da bi g. Croniji mogao darovati Maretićevu »Stilistiku« i Belićev »Pravopis srpsko-hrvatskoga jezikat«. Maretićevu Stilistiku ne poznamo, ali držim da bi gosp. Cronia slabo koristiti imao očje, jer filologija i stilistica od pamтивjelje ne žive u najsjretnijem braku. Ne poznaj ni jednog jedinog filologa koji bi bio zvrstan pisac. Razlozi su dublji i o njih se u ovom članku ne možemo baviti. A bi gosp. Cronia imao još manje koristiti Belićev pravopis. Ovu smo knjigu i inom pregleđali. Ne poznamo djela ove vrste koje bi više od ovoga bacalo u težu zburnost nesretnoga pisca koji čezne za izvješće, sicut cervus ad fontem quareatur! Svako je pravopisno pitanje toj knjizi neriješeno. Prof. Belić sva juna pitanja likviduje sa: »može se ovo, a može se i drugče...« Zamislite kdo je nesretnome strancu pri duši kada tri odgovor u toj knjizi!

Ali proširimo malo ove kratke fragmentne razmišljanje. Nije gospodin Ronia sam, nego ima još nekoliko talijanskih

tužne Istre — sirotice naše. Žrtve Julijanske Krajine na krvavi bazovski skali in vsi njih nesrečni tovariši — 58 po številu — poleg mnogih nepoznanih drugih so bili počaščeni v podrobnom predavanju šolskega nadzornika v pokolu Al. Urbančića. Predavatelj je izčrpno poročal o vseh treh nesrečah naše jugoslovenske povestnice: 1. marselska tragedija, 2. rapalska pogoda in 3. koroški plebiscit. Zaključila je to žalno proslavo izborna recitacija »Na potučeni zemlje«.

6. V soboto 31. t. m. bo otvoritveno pre-Sv. Cirila in Metoda v Ljubljani tih cerkevna slovesnost s sv. mašo posvečeno vsem našim žrtvam z obilno — a ne polnoštivilno udeležbo.

6. V soboto 21. t. m. bo otvoritveno predavanje »Borba zoper brezposelnost«, ki je zelo aktualno za današnje čase in to posebno za naše emigrante. Predavatelj bude strokovnjak gospod sodnik in univerzitetni docent dr. Bajč. Gotovo smo, da bodo novi prostori načlaničeni Sočanom in njih prijateljev.

7. Dne 7. novembra pa bude velika prireditev na Taboru, pri kateri bodo sodelovali z roko v roki vsi Sočani in Taborjanci v bratiskem zagrlju. Preprčani smo, da bo tudi ta slavnost lepa manifestacija združene Slovenije v Ljubljani, da vse počaščemo svoje našodinstvo za brate na zapadu in severu, ki so izven mej naše svobodne Jugoslavije.

8. V vsakem zimskem mesecu bo imela

»Soča« pove do tri predavanja pri Zvezdi in že danes kličemo vsemu članstvu ter prijateljem: »Prihajajte redno na vse Sočine predavitev!«

9. Prireditev odsek pa ima še bogat repertoar raznih zabav o katerih bomo pa počaščali pravočasno.

Saj nam kliče naš ljubljene in največji sin Neodrešeni domovine ob tridesetletnici svoje smrti:

»Na delo tedaj, ker resnobni so dnevi, a delo in trud ti nebo blagoslavlje! Emigrantka društva v Jugoslaviji posnamejo agilno društvo »Soča-Matica« v Ljubljani!«

• SOČA-MATICA V LJUBLJANI.
OTVORI SVOJO 17. SEZONO

Društvo »Soča-Matica« v Ljubljani otvoril v soboto, dne 31. t. m. svojo 17. predavateljsko sezono s predavanjem »Borba zoper brezposelnost«, ki ga bo imel docent g. dr. Stojan Bajč v steklenom salonu restavracije Zvezda. Za letošnjo sezono si je »Soča« zasigurala celo vrsto dobrih predavateljev, ki bodo nastopali na Sočinih sestankih. — (AGIS).

• SPOMINSKI GROB IN KOMEMORACIJA V KAMNIKU

Kamnik, oktobra 1936. Ker se namenjava članski sestanek emigr. društva »Tabor« v Kamniku s komemoracijo v Radomljah vsled tehničkih razlogov dne 25. t. m. ni vršilo, bo isti v ravnotem ter z istim programom dne 8. novembra t. l. nakar že sedaj opozarjam vse člane in prijatelje, da skušajo priporočiti, da bo udeležba polnoštivilna in počastitev nepozabnih naših mučenikov čim večičastnejša.

Kakov projenja leta bo tudi letos prvega novembra naše društvo »Tabor« priredilo sv. mašo zadušnico v franciškanski cerkvi ob pol 9. uri dop. in spominski grob za tovariša Vladimira Gortana in za ostale naše žrtve na takem mestnem pokopališču na Zalah. Dolžnost nas vseh je, da se tudi teh žalih prireditev polnoštivilno udeležimo. Na grobu bo zapeljalo prijaznost na dan Vseh Svetih tudi tuk prvo slovensko pesvko društvo »Lira« pesem »Oj Dobrodo«, kakor je to storilo radovje že prejšnja leta.

POZIV PJEVAČIMA ZBORA
»ISTRÀ« U ZAGREBU

Kao svake godine, tako i ove, društvo »Istrà« u Zagrebu priredjuje na dan Svetih Svetih (1 XI) pomen svim našim žrtvama i pokojnicima, gdje će i pjevački zbor otpjevati tužaljku.

Pozivaju se stoga svi pjevači da dodiju u petak 30. X u 20 sati nefaljeno na redoviti pokopališču na Meduljševi ulici.

Ujedno obavještavamo svu braču pjevače, da pretstoji skoro još jedan nastup na uobičajeni Istarski dan, pa prema tome dogovoriti radi, potrebno je da svu dodju kao i članovi pjevačkih brač Sokoll. — U Zagrebu, 28. oktobra 1936. — Odbor.

POMEN NA MIROGOJU

Društvo »Istrà« u Zagrebu uredit će na dan Sv. Svetih na Mirogoju, u Arkadi na ljestvici, simbolički grob žrtvama fašističkog terora. Skrećemo pažnju svim članovima na ovaj pomen te ih umoljavamo da u to večer broju prisustvjuju. Na grobu pjevat će društveni pjevački zbor prigodnu tužaljku na dan Sv. Svetih u 3 sata popodne.

trarca, ni Ariosto (prije i treći tačno su razgraničili Italiju u — našu korist) ni Manzoni, ni Giusti, a ni Garibaldi, ni Mazzini nisu krivi ako je bijesni nacionalizam, nametnut talijanskom narodu, (taj teroristički nacionalizam bijesni i u drugim narodima vrlo bliskim zemljama!) ako je, rekošmo, bijesni talijanski nacionalizam poprskao krvljnu naše braće slovenačke litičice, nitki su oni sastavili naredbe kako treba istrebiti našu rasu,

KAJ STORITA ITALIJA IN NEMČIJA za svoje rojake v inozemstvu

Glasilo nemškega šolskega društva »Südmark«, »Grenzland« je poročala v svoji septemberski številki:

Fašistična Italija se s posebno strastjo in s potrošnjo znatnih gmotnih sredstev briga za svoje rojake v inozemstvu. Tudi za časa abesinske vojne, ki je vpregla do skrajnosti vse državne sile, je stavila Italija za svoje rojake v inozemstvu velike svote na razpolago. Tako je bilo v proračunu zunanjega ministrstva za zaščito italijanstva v inozemstvu, posebno še za italijanske šole, učitelje, za telesno vzgojo otrok in drugo določenih 43,900.000 lir. Za izredne podpore italijanskim kulturnim zavodom so stavili na razpolago 850.000 lir in za manifestacije italijanskega duševnega življenja nadaljnih 270.000 lir.

Tako Italija, za njo pa ne zaostaja Nemčija. Pravkar je izšla posebna knjižica, ki proglasuje mesto Stuttgart v Nemčiji za mesto inozemskih Nemcev (Stadt der Auslanddeutschen). V knjigi pa vidimo slike prekrasnih palač v Stuttgatu, ki so name-

njeni samo Nemcem iz inozemstva. Tako ima Stuttgart poleg znanega Instituta za Nemce v inozemstvu (Deutsches Ausland-Institut), kjer se koncentriira vse delo za inozemske Nemce, še posebna poslopija za muzej (Auslanddeutsches Museum des DAI), ki so ga proglašili za časni spomenik nemškega dela v inozemstvu (Ehrendenkmal der deutschen Leistung im Ausland), za nemške trgovce in obrtnike iz inozemstva (Deutsches Volksheim), za nemško dekleta iz inozemstva (Viktor-Köchl-Haus) in za nemške dijake iz inozemstva, ki pojavljajo tehničko visoko šolo v Stuttgartu (Deutsche Burse).

Kako pri nas? Z venca, ki so ga položili naši emigranti na ljubljanskem pokopališču na spomenik našim bazovskim žrtvam, so odstranili trak, ki je nosil kitico z Širokove pesmi »Umrl je Jezus:«

»Prebile petim fantom krogle so srce
In grob izkopali jim nekje,
Zasuli jih skrivaj kot stekle pse
A kje — še mati vedeti ne sme.«

OBEĆANJE TALIJANSKE DELEGACIJE

NA KONGRESU PEN KLUBA U BUE NOS - AIRESU

O pomoći našem narodu pod Italijom

U beogradskoj »Politici« od 3. o. m. piše dr. V. Popović o kongresu PEN-kluba u Buenos Airesu. Vadimo dva pasusa iz tog opširnog priloga, koji će zanimati naše čitatelje.

Apel za svjetski mir.

Kongres je usvojio predlog Julesa Romaina, da se svima nacijama uputi apel slijedeće sadržine:

U vrijeme kada opasnost od rata postaje sve veća, pisci cijelog svijeta, preko svojih delegata na kongresu u Buenos Airesu, upućuju apel svima vladama da djeluju pomirljivo. Rat je kuga koja se može izbjegći. Vodje svijeta treba da stišavaju duhove, i da budu uvjereni da će im pisci u tome pomagati svim svojim silama.

Sukob između francuske i talijanske delegacije i izmirenje.

Tekst apela za svjetski mir pročitan je na kongresu 8. septembra prije podne. Sa tekstrom su se složile sve delegacije, pa prema tome i talijanska. Po podne, neočekivano, uzeo je opet riječ Jules Romain baš onda kad je imao da pretstavlja Marinetti. Kazao je da postoji jedan Marinettijev napis skorog datuma u komе se rat naziva higijenom svijeta. Romain je doveo u sumnju Marinettijevu iskrenost, pošto se Marinetti, nekoliko sati prije toga pridružio apelu za svjetski mir.

Nastao je nebes: talijanski delegati, Ungare i Pucini, protestirali su protiv Romaninovog govora bučno i dugo, i veoma uvredljivo po francusku delegaciju. Marinetti je najzad došao do riječi i objasnio da je iskreno i za svjetski mir i za održanu svoje zemlje. Duhamel mu je odgovorio na dostojanstven i umjeren način: da on lično voli Italiju, da je prijatelj Marinettijev, da smatra da Marinetti ima prava da misli kako hoće, ali da mu sa njegovim idejama nije mjesto u PEN-klubu, čiji su glavni principi: mržnja na rat i širenje duha prijateljstva i mira medju narodima.

Sukob je stvorio veoma nesnosnu atmosferu, ali je ona brzo raščišćena blagodarcem miroljubivosti pretjesnika argentinskog PEN-kluba, a i drugih delegata. Francuski i talijanski delegati su se javno izvinili jedan drugom i izmirili.

Jugoslovenska delegacija koristi se ovom prilikom da pomene povoljne rezultate do kojih se došlo prijateljskim dodirima izmedju jugoslovenskog PEN-kluba i talijanskog. Pretjesnik talijanskog PEN-kluba, g. Marinetti, već je dao lijep dokaz prijateljstva u duhu PEN-kluba. Osim toga, na ovom kongresu, jugoslovenska delegacija dobila je obećanje od talijanske da se prijateljski duh neće izgubiti, i da se možemo osloniti na njenu pomoć u pogledu kulturnih potreba Jugoslovena koji žive u Italiji.

FAŠISTIČNI GOVOR NADŠKOFA MARGOTTIJA

Ob priliki petnajste obletnice pohoda na Rim je goriški nadškof P. Margotti poslal federalnemu tajniku v Gorici sledče zanosno pismo:

»Ob koncu štirinajstega leta fašistične ere, ki je prinesla toliko življenske toplove in toliko svetlobe v našo veliko domovino, hočem izreči Vašem blagorodu, in po Vašem posredovanju vsem hrabrim soškim črnim srajam, moja voščila.

Naj blagoslov Bog Italijo in naj dežujejo na kralja in cesarja dobrone in

blagoslov v veliki meri, naj podpira in tolaži v trdem delu za ljudstvo našega nadvse ljubega ducea, svetemu geniju katerega gredo nove sreće Italije, naj Bog podeli moč in dobroto dragim mladeničem, ki so največja skrb režima in ki so najlepše nade cerkve in domovine. Vam g. Komendant moji vdanozni pozdravi, vsem ki delajo z Vami za moralno, kulturno in gospodarsko obnovo države pa obilo blagoslovov.« (Agis)

Dr. JUST PERTOT, ŠESTDESETLETNIK

Letos 30. oktobra je naš občen znani zdravnik gospod dr. Just Pertot dovršil svoje šestdeseto življensko leto, Marsikdo, ki ima priliko, da ga vidi, kako hiti še vedno na delu in s kakšno mladeničko silo se zarije v razne naše probleme, bo neverjetno zmajal z glavo, posebno, ako pomisli na vse gorje, ki ga je moral potpreti v svoji ožji domovini, v svojem rojstnem kraju Trstu. Pil je tudi on iz polnega kelija trpljenja: okusil je strahote koprske ječe in še bolj proslule rimske ječe »Regina coeli«. Toda še bolj kakor lastno trpljenje je čutil on trpljenje vsega našega naroda na Primorskem. Kdor je imel priliko, globlje pogledati v njegovo dušo, je lahko videl, kako globoko je odmevala v njegovem srcu tudi najmanjša krivica, ki se je zgodila našim rojakom. Brez pretiravanja lahko trdim, da je bil sleherni udarec našemu narodu ali kateremukoli našemu človeku na Primorskem udarec tudi zanj. Posebno za naše aretiranice, obsojence in konfiniranice je bil pravi oče. Če tudi ni prej mora popolnoma soglašal s tem ali onim in je dal temu svojemu razpoloženju tudi duška v ostrejši besedi, čim je videl, da je v stiku, mu je on prvi poskočil na pomoč. Toda tega ni nikomur kazal, ne morda toliko radi tega, da ne bi obračal pozornosti naše, temveč iz neke njemu prirojene skromnosti. Nikjer ni silil v osprednje, nikjer ni

fungiralo njegovo ime, povsod pa je bil zraven in sodeloval. Gotovo ni bilo področja našega življenja, na katerem ni tudi on »rile. Bil je v pravem pomenu besede »narodni krt«. Svoje globoko sočustvovanje pa je kazal tudi kot zdravnik. Kot tak je imel najboljšo priliko, da je spoznal vso bedo našega naroda. Nedvonom je tudi danes še v najlepšem spominu pri vseh naših rojakih, ki še žive v tako dragem mu Trstu ali ki so morali pod težo razmer kakor on pribrežati v Jugoslavijo, katerim ni bil on samo zdravnik, temveč tudi tolažitelj in pomočnik. Bil je tržaški deželnim poslanec.

Radi tega smo prepričani, da bodo vsi, ki so spoznali njegovo nesebično in neuorno delovanje med našim narodom na Primorskem, z nami vred gospodru dru Justu Pertotu ob njegovi šestdesetletnici izrazili najglobljo priznanje in zahvalo ter mu želeli, da bi živel še dolgo vrsto let mirno in srečno v krogu svoje družine in v vrstah naših primorskikh rojakov.

POROKA

Dne 4. oktobra se je poročil v Ljubljani g. Saša Štrekelj, banovinski pristav in aktivni emigrantski delavec iz ugledne primske zadržine, z gospodinjo Doro Furianovo, banovinsko uradnico iz Manč pri Pavli. Čestitamo! — (Agis).

Pošljite dužnu pretplatu!

TIVAR odjela

MNOGI PRETPLATNICI REKLAMIRAJU

zadnji i predzadnji broj lista. Oba ta broja su bila zaplijenjena pa molimo preplatnike da to uvaže.

Budući da je tek nekoliko preplatnika dobilo slučajno posljednji broj, to ovog puta štampano nezaplijenjeni dio posljednjeg broja povećan sa dvije stranice novoga materijala, koje računamo kao broj od ove sedmice.

Prireditev, Soče in Tabora

Vljudno Vas vabimo na prireditev »Soče in Tabora« s sestankom slovanskih narodnih noš, ki bo v soboto, dne 7. novembra 1936 ob 20. uri v veliki dvorani na Taboru. — Spored: Godba: Državna himna; Pozdravni govor (dr. Jože Dekleva); Akademski oktet: Emil Adamčič, »Zdravljca«; France Marolt, »Fantje so po vasi«; Mešani pevski zbor »Tabora«: »Dreniška« (goriška naroda); »Se davno mrač« (goriška nar.); St. Premrl, »Slovenska pesem«; Akademski oktet: France Marolt, »Kaj, kaj b' jaz teb' dan«; Filip Terčelj, »Naše gorce«. — Otvoritve plesa: »Kraljevo kolov«; »Slavjanka« (plešejo slovenske narodne noš); »Iz Banje idje«; »Bitoljka«. — Prosta zabava s plesom. — Obleka navadna. — Vstopnina samo 5 Din.

Prireditev v Ptuju

Za vse Svetje se je tudi naše društvo na skromen a lep način oddolžilo spominu Barbovici, Gortana in Habiba. Ob veliki udeležbi narodno-zavednega občinstva in zastopnikov društva je opravil tukajšnji prost g. Greif z asistencem duhovščine žalne molitve ob improviziranem grobu iznad katerega se je dvigalo šesteru leseni križev z imeni mladih, narodnih žrtv. Pevski zbor Železničarjev pod vodstvom učitelja g. Kafola je zapel »Oj, Doberdo. Na vse prisotne je napravila ta skromna a priscrna žalna svečanost kar najgloblji vtis.

Dne 10. t. m. ob 20. uri v »Mladilic« pred naše društvo skupno z ostalimi narodno-obrambni društvi v Ptuju rapalski večer. Na rasporedu je daljše in interesantno predavanje o Primorski s sklopčitimi slikami in recitacijami. Vse članstvo vabimo, da se brez pogojno udeleži tega večera, vse ostalo narodno meščanstvo pa najujudnejše vabimo obilni udeležbi. Vstopnina ni, pobiral se bo do prostovoljni prispevk. Ves zavedni Ptuj bo tega dne zbran v »Mladilic« da počažemo, da je naša neodrešena domovina balec vprašanje vsega naroda!

Sjednica sekcijske medjusobne pomoći društva »Istra«

u Zagrebu

Umoljava se da članovii odbora »Sekcije za medjusobno pomoći«, dodaju nefaljeno na odborsku sjednico dne 7. o. m. u 7 sati na veleru u prostorijama društva »Istra«, zavjetova ul. 7. — Za pročelnika Milic.

KLODIČ ANTON SABLADOLSKI STOLETNICA ROJSTVA VELIKEGA BENEŠKEGA SLOVENCA

Dne 10. novembra poteče sto let od kada se je rodil v Klodičih v Beneški Sloveniji Klodič Anton, vitez Sabladolski, velik šolnik. V teh dneh poteče tudi sedemdeset let od kada so Italijani zasedli Beneško Slovenijo in je tem pomembnejše, da se spominjamamo njenih velikih mož, ki so mnogo storili samo za svojo ožjo domovino — Beneško Slovenijo, temveč tudi za ostalo slovensko zemljo. Eden teh je Klodič Anton, iz zavedne slovenske družine, ki je dala že mnogo zglednih mož. Ni bil samo znan kot dober šolnik, ampak se je udejstvoval tudi na literarnem polju kot pesnik in pisatelj. Njegovi starši so bili navadni kmetje. Na njih želijo je študiral gimnazijo in bogoslovje, da bi postal duhovnik. Studentoval je v Gorici in Trstu. Pred posvetitvijo v mašnike pa je opustil svečeni stan, odšel na Dunaj in pričel študirati klasično filologijo, ki ga je bolj mikala. Služboval je kot profesor naprej v Splitu, Trstu in Gorici. Tu je postal deželni šolski nadzornik. Leta 1870 je bil premeščen v Poreč, kjer je imel šolsko nadzorništvo za Istru. Potem je postal šolski nadzornik za Štajersko in končno za Primorsko v Trstu. Leta 1902 pa je stopil v pokoj. Visoka pozicija v šolski stroki mu je prišpomogla, da je lahko uveljavil svoje namere. Njegova zasluga je bila, da je izborno organiziral šolstvo na Primorskem, s tem je njegova velika zasluga posredno tudi za vse naše kulturno življenje in narodne vztrajnosti. Napisal je povest slovenskega šolstva na Primorskem. Do prevrata 1. 1918 je bilo naše šolstvo na Primorskem bolj slovensko kot na Kranjskem, da ne govorimo o Štajerski in Koroški. V latinščini je izdal razpravo o Horaciju (Trst 1873) grško slovensko razpravo »O narečijih beneških Slovencev« (Peterburg 1878) in nemško o slovenskem jeziku in slovstvu na Primorskem in Dalmaciji. S pesnikom Pagliaruzzijem Krilanom sta si bila v svaštvu in je oskrbel izdajo njegovih spisov, sam pa je 1. 1868. spisal klasično igro »Novi svet«, kateri je potem spremenil naslov v »Matej blagoslov«. L. 1912 pa je izdal romantični ep »Livško jezero«. — Umrl je 15. februarja 1914. v Trstu. — (Agis).

DR. VALTER BOHINEC PRIVATNI DOCENT

Na geografski stolici ljubljanske univerze bo pričel s predavanji v zimskem semestru dr. Valter Bohinec, profesor na III. drž. real. gimnaziji. Čestitamo!